

2013. gada ziema

www.lu.lv

**Fizikas valdzinājums.
Intervija ar
Vjačeslavu Kaščejevu**

**Dievišķās komēdijas
tulkotājs
Valdis Bisenieks**

**Svētā Četrvienība
Teoloģijas fakultātē**

**Zinātne un kultūra.
Viena bez otras –
nekādi**

**Argentīnas zinātnieka
pieredze Latvijā**

**Biznesa inkubatora
jaunie dalībnieki**

Sasniedzot virsotni, paveras nākamā

Andris AMBAINIS, Datorikas fakultātes profesors

Zinātne – tas ir izziņas ceļš, kurš nekad nebeidzas. Uzzinot vai atklājot kaut ko jaunu, rodas jauni jautājumi, uz kuriem nav zināmas atbildes. Var iedomāties ceļu, kas ved caur kalnu virsotnēm. Uzskāpjot vienā virsotnē, paveras skats uz apkārtējām ielejām, un tātad ir jaunas virsotnes, kurās kāpt, un aiz tām – kaut kas nezināms.

Jo vairāk dažādu lietu zina zinātnieki, jo lielāka iespēja, ka izdosies izdarīt kaut ko negaidītu, savienojot idejas no divām atšķirīgām zinātnes nozarēm. Zinātnes dziļumu bieži nosaka zināšanu plašums un daudzveidība. Tas, kas man patīk manā zinātnes nozarē – kvantu skaitļošanā –, ir tas, ka tā savieno trīs zinātnes: fiziku, datorzinātni un matemātiku. Un idejas no trim zinātnēm var savīties kopā ļoti negaidītos veidos. Piemēram, atceros gadījumu, kad man izdevās izmantot idejas no abstraktās algebras, lai noskaidrotu, ko var izrēķināt ar ļoti trokšņainiem kvantu datoriem.

Zinātnē ļoti svarīga ir sadarbība. Zinātnieku kopiena, kas sadarbojas, gandrīz vienmēr varēs izdarīt vairāk nekā viens zinātnieks. Īpaši tad, ja zinātnieki katrs ienes savu, atšķirīgu skatījumu. Mūsu pētnieciskajai grupai tā ir bijis ar ārzemniekiem, kas pie mums strādājuši. Ir lietas, par kurām ierasts – mēs darām tā. Un tad uzrodas kāds no malas un parāda – var arī citādi. Šāda saskarsme bagātina abas puses.

Tāpēc ir svarīgi būt starptautiskajā apritē. Ir svarīgi mācīties no vislabākajiem paraugiem un sadarboties ar pašiem labākajiem kolēģiem, kādus var atrast. Tāpēc ir ļoti labi, ja mūsu jaunie zinātnieki dodas uz ārzemēm studēt doktorantūrā vai stažēties pēc doktorantūras beigšanas. Vairāki mani bijušie studenti tagad studē kaut kur citur. Ceru, ka daži no viņiem atgriezīsies un bagātinās mūsu zinātnisko vidi, ienesot tajā jaunas vēsmas un aizsākot jaunus zinātnes virzienus, kas pie mums līdz šim nav pastāvējuši.

Lai mums visiem nākamajā gadā veicas savā zinātniskajā darbībā un izdodas sasniegt jaunas virsotnes!

<i>Andra Čudare</i>	
Gribu saprast, kas ir aiz debess malas!	3
<i>Indra Gleizde</i>	
Kā var nepatikt Gēte?	
Daudzšķautņainā personība Valdis Bisenieks	6
<i>Gīta Siliņa</i>	
Zinātne un kultūra viena otrai palīdz	8
<i>Andra Čudare</i>	
Svētā Četrvienība Teoloģijas fakultātē	11
<i>LU Preses centrs</i>	
14 uzņēmumi zem viena jumta	14
<i>Leonardo Patačini</i>	
No Buenosairesas līdz Rīgai	18
<i>Lauma Abramoviča, Evija Ansonska, Ilze Jansone, Jeļena Poļakova, Kristīne Zaksa</i>	
Aizrautība ārpus Universitātes sienām	20
<i>Aija Taimiņa</i>	
Rīgas pirmajai tipogrāfijai – 425	23
<i>Katrīna Žukova</i>	
Japāna ienāk Universitātes sporta zālē	26
<i>Mikus Žagata</i>	
«Austrums» – cauri trim gadsimtiem un kontinentiem	28
<i>LU Preses centrs</i>	
Katru ceturtdienu paver mākoņa malu	29
Aktuāli notikumi Latvijas Universitātē no 2013. gada augusta līdz decembrim	30

Latvijas Universitātes izdevums. Iznāk kopš 25.09.1922.

ISSN 1691-8185. Reģistrācijas apliecība nr. 535

© Latvijas Universitāte, 2013

Pārpublicēšanas un citēšanas gadījumā atsauce uz izdevumu obligāta

Izdevumu sagatavojis: LU Preses centrs, LU Akadēmiskais apgāds

Raiņa bulvāris 19–127, Rīga, LV-1586

Tālrunis: 67034329, e-pasts: info@lu.lv

<http://www.lu.lv/almamater>

Atbildīgās par izdevumu: Andra Briekmane, Gundega Preisa

Rakstu autori: Lauma Abramoviča, Evija Ansonska, Andra Čudare, Indra Gleizde, Ilze Jansone, Jeļena Poļakova, Leonardo Patačini, Gīta Siliņa, Kristīne Zaksa, Mikus Žagata, Katrīna Žukova

Tulkojums angļu valodā: Jānis Ločmelis, Zane Zauberga (LU Humanitāro zinātņu fakultātes profesionālā maģistra studiju programma «Rakstiskā tulkošana»), redaktore Svetlana Korolova

Fotogrāfs: Toms Grīnbergs, LU Preses centrs

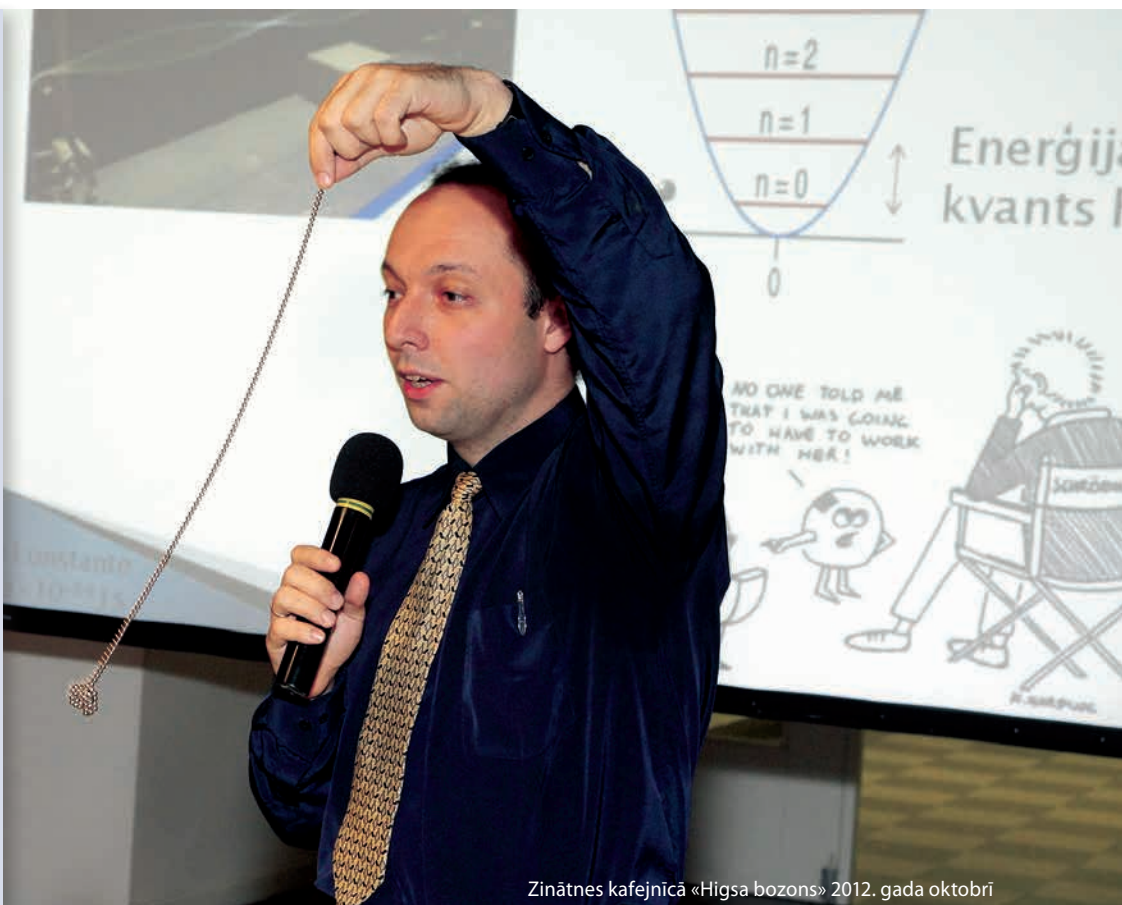
Maketētāja: Ieva Tiltiņa

Korektore: Gīta Bērziņa

Vjačeslavs Kaščejevs

Kvantu fiziķis

LU asociētais profesors

Vadošais pētnieks
Fizikas un
matemātikas fakultātēIeguvis Rīgas domes
atzinības rakstu un
Ministru kabineta
atzinības rakstu2013. gada rudenī
Pasaules Ekonomikas
forumā ieguvis Jauno
zinātnieku balvuAr izcilību iegūts
bakalaura un maģistra
grāds fizikā Latvijas
UniversitātēDoktora grāds iegūts
Telavivas Universitātē
Izraēlā

Zinātnes kafejnīcā «Hīga bozons» 2012. gada oktobrī

Gribu saprast, kas ir aiz debess malas!

Andra ČUDARE, Alma Mater korespondente

Pirms intervijas kvantu fiziķis un LU asociētais profesors Vjačeslavs Kaščejevs atvainojas, ka viņam ieslēdzies nenopietns noskaņojums. Tomēr pret savu darbu viņš izturas nopietni, to apliecina arī šoruden Pasaules Ekonomikas forumā saņemtā prestižā Jauno zinātnieku balva. Viņš apgalvo, ka fiziku cilvēki neizvēlas par savu profesiju, lai nopelnītu «lielo rubli», bet gan lai saprastu, kā iekārtota pasaule, un ka, tikai sekojot saviem sapņiem, var gūt panākumus.

– Kā tas ir – būt zinātniekam?

– Tā ir ekskluzīva nodarbe! Jo zinātne ļauj rast atbildes uz uztotajiem jautājumiem, tā rada jaunas zināšanas un ļauj saprast, kā notiek lietas. Bet – jo vairāk kaut ko zinām, jo plašāka ir saskarsme ar nezināmo. Tātad šis process ir nebeidzams, jo katra atbilde rada jaunus jautājumus.

Ko nozīmē «zinātnieks»? Doktorantūrā mani nodarbināja jautājums, ko nozīmē būt fiziķim. Fizika ir plašs lauks. Esmu fiziķis teorētiski, vēl vairāk sašaurinot – kvantu nanoelektronikas teorētiski. Zinātniekam jāatrod šaura specializācija, jo viens cilvēks var noklāt mazu, specifisku pleķīti nezināmā okeānā. Šī okeāna priekšā zinātne tāpat kā reliģija māca pazemību.

Teorētiskā fizika ražo jaunus kvantitatīvus domāšanas veidus par materiālās pasaules parādībām. Fiziķa darba gala produkts ir kādas idejas konsekvents izklāsts, zinātniskajā publikācijā zinātnieks izstāsta par ceļu, ko viņš izbūvējis citiem pētniekiem. Idejas vērtību nosaka tās nozīmīgums – ja to lasīs un izmantos citi, darbs ir vērtīgs. Bieži stāstu, ka fizika ir sociālā zinātne, jo jaunas idejas rodas, komunicējot ar citiem. Tas arī ir tas skaistums, ka, saliekot kopā

daudzu individuālos skatījumus, ieraugām lielāku realitāti nekā to, kas pieejama katram atsevišķi.

– Ja atbildes rada jaunus jautājumus, zinātni varētu pielīdzināt Visumam, kas izplešas?

– Filozofiskā veidā to varam salīdzināt ar telpu, kas izplešas. Bet ko gan šis salīdzinājums pasaka?

– Ja Visums izplešas, ir neiespējami izpētīt visu līdz galam. Tas apliecina zinātnes bezgalību.

– Fizikā nav jāizpēta katrs mazais gabaliņš, galvenais ir noskaidrot, kas visiem gabaliņiem kopīgs. Tādā veidā, protams, nevaram pateikt, kāpēc Jupiters ir tieši tik liels un kāpēc tieši Saturnam ir «treknāki» gredzeni. Bet tas arī nav fizikas uzdevums! Toties fiziķi var pateikt, kāpēc visas planētas ir apaļas un kādēļ gads uz Saturna ir ilgāks nekā uz Jupitera. Fiziķi spēj saprast tās lietas, kas katrā Visuma malā darbojas vienādi. Tas ir prātam neaptveramais pārsteigums, ka, sēžot pie galda, varu veikt aprēķinu un pārliecināties, ka lietas darbojas vienādi tepat uz mana galda un tālajā kosmosā, kur nekad nenonākšu!

– Kāda ir jūsu kā fiziķa misija?

– Palīdzēt cilvēkiem sakārtot savu domāšanu. Mani priecē, ka citi, lasot manus darbus, gūst kādu vērtīgu atziņu un rada paši savus darbus. Lai cik ģeniālas būtu idejas, tām ir nulles vērtība, ja par tām nevar izstāstīt citiem. Lasot citu darbus, var redzēt strupceļus un brīvās nišas, tādējādi zinātnieki sakārto cits cita domāšanu. Izolēts darbs pazudinātu zinātni.

Studentu domāšana drīzāk ir jāizbūvē, jāparāda, ka nav vēlreiz jāatklāj divritenis. Galvenais ir iemācīt eksakto domāšanu, spēju

Kopā ar prof. Andri Ambaini asoc. prof. V. Kaščejevs strādā pie projekta, kura mērķis ir novērtēt kvantu ierīču izmantošanas robežas un priekšrocības

soli pa solim veidot spriedumu ķēdītes, kas aizvestu līdz rezultātam. Cilvēks ar sakārtotu domāšanu ir ieguldījums sabiedrībā, no šādas gudrības ir jēga!

– Gan jau daudz ko nosaka uzdotsais jautājums.

– Jā, zinātniskajā pētniecībā, atšķirībā no olimpiādēm, svarīgāk par pareizo atbildi ir atrast pareizo jautājumu, jo var ieguldīt milzīgus resursus, meklējot atbildes uz nevienam nevajadzīgu jautājumu. Ja esi bijis gudrs jautājuma uzdošanā, ir lielākas izredzes nonākt pie mērķa, labi formulēts jautājums ir puse no atbildes.

– Vai esat sev uzdevis nepareizus jautājumus?

– Šogad vairākus mēnešus ar vienu noteiktu metodi veltī meklējām atbildi uz interesantiem jautājumiem, bet sapratām, ka ar grūtībām izrisinātais vienādojums patiesībā ir neatrisināms un nesniedz nepieciešamās atbildes! Tagad zinām, ka šo darbu nemaz nevajadzēja sākt. Radošā darbā daudzi jautājumi noved strupceļā un ir nederīgi. Ja skatāmies uz sasniegumiem, redzam tikai mazu daļu no tā, kam iziets cauri, lai tiktu pie skaistās atbildes. Esmu dzirdējis, ka jebkurai teorētiskai skaidri jāapzinās, ka deviņas no desmit idejām, kas briest prātā, ir nederīgas.

– Fizika ir radoša?

– Jā, protams! Tas arī mani piesaista un notur. Citādi es nebūtu fiziķis.

– Vai varat izstāstīt par fizikas radošo pusi tiem, kas no fizikas pat nedaudz baidās?

– Būs grūti, jo šis radošums man ir tik pierasts, ka šķiet acīmredzams! To saskatīt ir grūtāk tiem, kas pret fiziku jūt bailes vai pat riebumu, dzīvē visādi gadās. Tomēr katrs noteikti ir jutis mazu atklājuma prieku, piemēram, matemātikas stundā, kad atskārsti, kā tikt pie atbildes. Mācot fiziku, jāskatās studentiem acīs, lai redzētu, vai ir noticis iekšējais atklāšanas prieks.

Lai nopietni nodarbotos ar zinātni, jāsaprot, ko pirms tevis darījuši citi. Kad uzzināju, ka tik daudz kas pirms manis jau pārbaudīts un attīstīts, mani pārņēma izmisums – neesmu nekas, jo viss jau atklāts.

Līdz mērķa sasniegšanai ir gan kāpumi, gan kritumi, šajā procesā nevar bez ticības sev. Cilvēkam vajadzīga ticība, ka viņa darbā ir jēga. Cilvēks gūst pārliecību par to, ko viņš dara kopā ar citiem, vientuļo ģeniju mīti ir liels pārspilējums.

– Fizikai jābalstās uz pierādījumiem, bet reliģijai pietiek ar ticību?

– Cik foršs jautājums! Jā, no vienas puses, fizikā ir nepieciešami pierādījumi, tam fiziķi velta daudz laika un resursu, pierādījumi veido mūsu uzticību. Man patīk fizika, jo te jutos droši, uz to varu paļauties. Varu uzticēties fizikai, ticēt, ka $F = m \times a$.

Ļoti izplatīts ir šis divainais zinātnes un reliģijas pretstatījums. Tas mani sarūgtina. Uzskata, ka zinātnieki ir sausiņi, kas visu noliedz un grib izmērīt ar ampērmētru. Mēs nedomājam šauri, tāpat

ticīgie netic tāpat vien. Dzīvē cenšas mums iemācīt pazemību, kas palīdz saprast, ka ir dažādi skatījumi uz lietām. Dažādi, nevis nepareizi.

– Filozofs Bertrands Rasels uzskatīja, ka reliģija ir bailes, kurās klievē tieši zinātne.

– Bailes nav labs pamats. Pret to nopietni jācīnās, daudzi zinātnieki vērsas pret to reliģijas pusi, kas cilvēkus iebiedē. Nereti evaņģelizācijas materiālos sastopam emocionālu manipulāciju – pieņem šo dogmu, tad būsi pestīts –, bet tās ir blēņas! Reliģijai cilvēks nav jāierobežo, pret šādu tumsonību jācīnās. Rasels ir lielisks filozofs un matemātiķis, viņa idejas liek aizdomāties par lietu pamatiem. Gan fizika, gan teoloģija atbild uz saviem «kāpēc», abas nozares cilvēkam ļauj augt, meklēt jautājumus un atbildes.

– Interesanti, ka daudzi zinātnieki ir ticīgi cilvēki.

– Pirmais solis ir pazemība – gan ticībā, gan zinātnē. Stereotipi par zinātniekiem un reliģiju ir ļoti interesanti. Aizspriedumi ir neadekvāts uzskats, ko var mainīt, konstruktīvi komunicējot, jo tie rodas nezināšanas dēļ. Tāpēc priecājos par *fizmatu* un teologu studentu diskusiju pirms gada, tai būtu jāatdzimst! Sanācām kopā un runājām par to, ka daudziem fizikas un teoloģijas studentiem ir kopīga motivācija – viņi vēlas saprast, kā darbojas pasaule. Svarīgākais ir satikties, meklēt atbildes, izprast citus. Manuprāt, *fizmatiem* pietrūkst plašāka filozofiskā skatījuma, un teologiem ir otrādi – viņu priekšstats par dabaszinātnēm ir izplūdis. Grūti atrast saskarsmes punktu.

– Fiziķi ir pasaules izzinātāji, ko citi, iespējams, nesaprot.

– Starp visu nozaru pārstāvjiem ir cilvēki, kam interesē jautājumi, kas ir ārpus noteiktās robežas.

Teorētiskajā fizikā atbildes ir pilnīgi skaidras, citādi tā nav fizika, bet fizikas apvārdojums. Fizika ir mana drošības sala. Ja biedē nenoteiktība, nāc uz fiziku, kur viss ir skaidrs un noteikts. Protams, jāpatur prātā arī kļūdas koeficients. Skolā bija jāraksta fizikālu likumu definīcijas, un vēl tagad atceros, ka «elektromagnētiskais lauks eksistē neatkarīgi no mūsu priekšstatiem par to». Arī galds kā fizikāls objekts būs te, neatkarīgi no tā, ko par to domājam. Vispār tas ir brīnums, ka ir izprotami un izzināmi fundamentālas matērijas aspekti. Eksaktos pētniekus motivē tas wow atklāsmes moments.

– Tagad mani fizika nedaudz pat sabiedēja!

– Fizika ir forša! Fiziķi paši par sevi joko, ka bieži vien neatbild uz tiem jautājumiem, uz kuriem jāatbild, jo atbild uz tiem, uz kuriem var, un tad saka, ka tā arī vajadzēja.

– Fascinējoši, ka kvantu fizikā Higgsa bozons ir nosaukts arī par Dieva daļiņu.

– Tā nav nekāda Dieva daļiņa! Šis apzīmējums fiziķiem ļoti nepatīk. Tāds nosaukums radies, tikai lai to popularizētu, jo ar Dievu šai daļiņai tiešām nav nekāda sakara!

Šāds apzīmējums pārspilē daļiņas nozīmi un piesaista lieku uzmanību reizēm sarežģītajām attiecībām starp fiziku un teoloģiju. Labi, publicitātes vārdā varam to saukt par Dieva daļiņu, ja kādam no tā kļūst vieglāk. Ja kāds grib saskatīt fizikā ko dievišķu – aiziet! Bet šāds manipulējošs nosaukums, manuprāt, ir nevietā.

Tas arī varētu likt domāt, ka Higgsa bozons ir augstākā virsotne, kur pa fizikas kāpnēm uzkāpt. Tā ir liela žēlastība no Dieva puses, ka mums dots piedzīvot šīs daļiņas atklāšanu. Kad Higgs pirms 50 gadiem par to rakstīja, tad neticēja, ka viņa dzīves laikā šo teoriju apstiprinās, nevaru iedomāties viņa sajūtas, saņemot Nobela prēmiju.

Tik liels atklājums rada ambīcijas fiziķiem sevi salīdzināt ar Dievu. Te vietā ir analogija par priesteriem senajās civilizācijās, kas izprata sakarības par aptumsumiem. Iedomājies, kāds spēks

ir priesterim, kas var pateikt, ka rītdien pazudīs saule, turklāt, to apvienojot ar viņu autoritāti, visi arī bailēs tic!

– **Ari jūs var apsveikt kā dažādu balvu ieguvēju. Kāda loma šīm balvām ir zinātnieka darbā?**

– Katrā ziņā tas ir ļoti patīkams novērtējums. Ja kāds ir gatavs tev piešķirt balvu, ja kādam tavs darbs ir svarīgs, tas sniedz papildu motivāciju. Nesen palaimējās iegūt starptautisku balvu (Jauno zinātnieku balvu Pasaules Ekonomikas forumā – A. Č.), kas rada prieku un gandarījumu par visu Latviju kopumā, īpaši, kad biju uz skatuves kopā ar prestižāko augstskolu un institūciju pārstāvjiem. Manī ir milzīgs prieks, ar kuru gribu dalīties! Bet, tāpat kā laba atzīme skolā vai konfekte par izpildītu mājasdarbu, tas nevar būt pašmērķis. Balva ir žēlastība. Un žēlastība ir dāvana, kam pretī var sniegt tikai pateicību.

– **Tagad jūs var dēvēt par pasaules mēroga zinātnieku!**

– Nevajag! Ļoti priecājos, ka izcilais kvantu skaitļošanas teorētiķis un mans draugs Andris Ambainis pelnīti ieguva Eiropas zinātnes grantu, kas ir prestižs novērtējums. Eiropas Zinātnes padomes globālajā preses relīzē Andri iekļāva kā piemēru. Un tad sākās mediju intervijas, Andris sasniedza augstāko sabiedrības novērtējumu, pat nokļūstot dzeltenās preses lapās.

Kopā uzjautrinājāties, ka viņš ir tikpat izcilis zinātnieks gan pirms, gan pēc preses relīzes, atšķirība ir tikai trāpījums mediju fokusā. Protams, slava ir kārdinājums. Es arī jūtu uzmanību un priecājos, ka mans viedoklis kādam var noderēt, man sava laika nav žēl. Vienīgi jābūt līdzsvaram, jo zinātne prasa fokusu un enerģiju, uz veciem lauriem gulēt negribu.

– **Tā taču ir iespēja sabiedrībai uzzināt par to, ko jūs darāt!**

– Cik spēju, tik stāstu. Lielākais šķērslis uz panākumiem ir neticība sev. Ja man bijis lemts gūt panākumus, jāizstāsta par to citiem, jo tas var būt iedvesmojošs spēks. Ja varu palīdzēt topošajiem un esošajiem zinātniekiem saskatīt jēgu tajā, ko viņi dara, un stiprināt viņu motivāciju, tas jā dara.

– **Vai balvas neuzliek lielāku atbildības nastu?**

– Ja gribi augstu kāpt, vari zemu krist, bet tā ir zinātnieka dzīves daļa. Tāpat ir arī mācītājiem, iedomājies, cik milzīga viņiem atbildība – visu, ko saki, var pagriezt pret tevi, par katru vārdu ir milzīga atbildība. Uz mani skatās kā zinātnes pārstāvi, tādēļ jābūt pārlicinātam, ka varu savus vārdus arī aizstāvēt.

Katra saruna liek aizdomāties par jaunām lietām, tās sniedz garīgu enerģiju. Turklāt zinātnieks ir atbildīgs nodokļu maksātāju priekšā, jo no tā saņemam algu.

lecinātākais brīvā laika pavadīšanas veids – sēņot kopā ar ģimeni.

Foto no personīgā arhīva

Vadot teorijas lekciju Jauno fiziķu skolā. Foto no personīgā arhīva

Zinātnē nav jākautrējas saukt lietas istajos vārdos. Nereti gan zinātnes vārds tiek nelietīgi valkāts – pseidozinātnē. Ir dažādi tukši pseidozinātniski sacerējumi, kas nav balstīti zinātnē, piemēram, par hologrāfisko visumu, torsiona laukiem, kvantu psiholoģiju u. tml. Tos varbūt ir interesanti lasīt, bet tam nav nekāda sakara ar zinātni. Runājot par populāro zinātni, tā gan jānodala no pseidozinātnes.

– **Vai fiziķi savā starpā var būt tuvi draugi bez konkurējošā gara?**

– Vai divi programmētāji vai ģeogrāfi var sadzīvot? Iespējams, jā. Tas ir papildu izaicinājums, bet viss atkarīgs no cilvēkiem. Starp mani labākajiem draugiem ir fiziķis, ar kuru kopā nekad nav garlaicīgi, jo viņš mani izglīto par kosmoloģiju un astrofiziku. Konkurence mūsu vidū nepastāv.

– **Nereti zinātnieku neuztver vienkārši kā cilvēku. Kādi ir stereotipi par zinātniekiem?**

– Jā, pastāv uzskats, ka zinātnieki ir garlaicīgi, antisociāli, apsesti ar savu darbu, kas kaut ballītes vidū var ņerties pie tā. Tur gan ir daļa patiesības! Man joprojām ir viena alus kroga ideja – kopā ar Andri Ambaini un studentiem runājām par blīvuma matricas interpretācijas jautājumiem, un radās ideja, kas jāattīsta. Zinātnieks tāds pats cilvēks vien ir, tikai ar pamatīgu aizraušanos.

– **Kā sevi atalgojat par padarīto darbu? Vai vispār to darāt?**

– Par sevi neaizmirsīšu, jo esmu pietiekami egocentrisks. Parasti atpūšos kopā ar ģimeni, brīvdienās pie darba neķeros. Apbalvoju sevi ar kādu našķi, kā tipiskam vīrietim man patīk dažādi *gadžeti*. Sieva ir tas saprātīgais līdzsvaru ģimenē, kas uzmana, lai es visu naudu nenotriektu jaunākajās tehnoloģijās, bet dažreiz jau var.

Atceros, kā pirmajā kursā kojās gatavojāties eksāmeniem un viena meitene smagi nopūtās un teica – zini, tu esi laimīgs cilvēks, jo zini, ko gribi. Kopš tā laika domāju, vai tiešām zinu, ko gribu, un vai daru to, ko gribu. Un, zini, fiziķis ir labākā iespējamā profesija pasaulē. Nav jābaidās no sava patiesā aicinājuma, domājot, ka ar to nevarēs nopelnīt.

Universitāte apvieno zinātniekus, profesorus un studentus, veidojot kopīgu ugunsgrūdu. Ja katrs savu pagali dedzinās viens pats stūrī, nekas nesanāks! Tikai saliekot tās kopā, radīsies liesma un visiem būs silti. Universitāte ir vieta, kur nodoties domu lidojumam, diemžēl dažreiz nenovērtējam doto brīvību. Tāda ir cilvēka daba – nenovērtēt to, kas mums dots. Ja vien ir drosme izmantot iespējas, tad cilvēka garam robežu nav.

Want to know what is beyond the sky!

Vjačeslavs Kaščejevs, Associate Professor at the University of Latvia, was presented with the prestigious young scientists' award at the World Economic Forum at 2013. Kaščejevs compares physicists with theologians, since they both wish to explore and understand the world. He has as his mission to encourage and help other scientists systematise their thoughts and approaches, telling them about the path he took in the previously unknown part of science.

Latvijas Universitātes senioru jubileju svinībās 2013. gada 15. oktobrī

Kā var nepatikt Gēte?

Daudzšķautņainā personība Valdis Bisenieks

Indra GLEIZDE, *Alma Mater* korespondente

Zinātnieks un skriešanas entuziasts Valdis Bisenieks ir īpaša personība, kurš Latvijas literatūras vēsturē paliekošas pēdas atstājis ar saviem tulkojumiem, atdzejojumiem un oriģināldzeju. Kad ierodos uz interviju, viņš piedāvā tēju un šokolādes konfektes. Sarunas gaitā atklājas, ka sirmais kungs brīvi no galvas deklamē paša tulkoto «Dievišķo komēdiju», bet it kā garāmejot viņš pagūst arī pastāstīt, ka būšana trakonamā padomju laikā bijusi modes lieta. Pats tur satīcis ne vienu vien interesantu personību.

Oktobrī Valdim Biseniekam apritēja 85 gadi, un Raiņa un Aspazijas mājā Rīgā notika tikšanās ar Bisenieka kungu, kur viņš uzstājās ar savu dzejas ciklu «Ceļš». Dzirdēt V. Bisenieku skaitām savus dzejoļus ir neaizmirstama pieredze, jo viņam piemīt arī aktiera dotības un dzeju viņš runā no galvas. Tā esot arī laba darba metode, kas «bezgala daudz dod dzejošanai, atdzejošanai. Ja skaiti no galvas, tad vari izjust plūdumu, kā vārdi saistās, tad jūti, kas ir lieks, kas negluds, kas neder,» skaidro V. Bisenieks.

Izvēle tikai nākotnē

Interese par valodām viņam radusies jau agrā bērnībā. Pats smejojot saka, ka pirmais darbs leksikogrāfijā tapis jau pirmsskolas vecumā, kad, klausoties, kā māte runā ar poļu laukstrādniekiem krievu valodā, pēc dzirdes ar latīņu alfabēta burtiem pierakstot vārdus, esot veidojis savu krievu-latviešu vārdnīcu. Skolas laikā klāt nākušas angļu un vācu valoda, un pēdējā tika izvēlēta kā studiju specialitāte. Vēl tagad atmiņā palicis, ka arī toreiz konkurss uz desmit studiju vietām Latvijas Universitātes vācu valodas programmā bijis liels. «Pieteicās kādi simts. Vispirms bija diktāts, kur gan vairums izkrita. Man arī bija divas kļūdas: *Kavallerie* biju uzrakstījis ar vienu *l*, bet *Galerie* ar diviem! Otrādi vajadzēja!» sirsnīgi smejojoties, atminas V. Bisenieks. Viņš izcilā līmenī pārvalda vācu valodu, bet pārzina arī angļu, franču, itāliešu, krievu valodu un sanskritu.

Valdis Bisenieks

Dzimis 1928. gada 2. oktobrī

1953. gadā beidzis LU Filoloģijas fakultātes Vācu filoloģijas nodaļu

Latvijas Universitātē mācījis vispārīgo valodniecību, vācu valodas teorētisko fonētiku un sintaksi, tulkošanu, lingvistiskā analīzi u. c.

Piedalījies latviešu-vācu vārdnīcas izveidē (1963), ir autors pēc jauniem principiem veidotajai un 2007. gadā izdotajai vācu vārdnīcai

Nozīmīgākie tulkojumi: A. Cveigs «Strīds par seržantu Grišu» (1963), T. Manns «Tristans» (1966), Dante Aligjēri «Dievišķā komēdija» (1994), «Atskaņu hronika» (1998), J. V. Gēte «Fausts» (1973), «Bhagavadgīta» (1999), H. Heses, R. M. Rilkes darbi, Reinis un Matīss Kaudzītes «Mērnieku laiki» / *Landvermesserzeiten* (2012)

Dzejas krājumi «Re(h)habilitācija» (2004), «Dāvinājumi» (2008)

Precējies. Dēli Armands (arhitekts) un Ingmārs (vēsturnieks)

V. Bisenieka dzejoļi no vēl neizdotā dzejas krājuma. Tie rakstīti autora izveidotajā rakstībā, kas ataino zilbju intonāciju teikumā:

arī MĪLestības aritmētikā! –
Divi dalīts ar Divi ir Viens.
ja Dalās!

– Kuo jūs sakāt par Raduošumu!
– baidūos ka mūsu Valūod n i e kotāji,
ar plašu v ē zīenu
saviesuši savā Pareizraxtības un
Pareizrunas Vārdnīcā
savas skaistās daiļās kļūdas,
itin drīz
(ja vien viņiem ļaus Valū) –
ar savu VISziNUOšumu
un VISvaRUOšumu! –
mūsu Valūodu iedzis Kapā...
– bet Kuo jūs ietēktu Vietā!
– latviešu valūodā pastāv
Divas iespējas:
Vai nu Raduošais!
(ar Sarunvalūodas nūokrāsu:
tēxim
man šodien nav Raduošais),
Vai arī Radīgums!
(kā Zinīgums!.)
un Zimīgi,
ka Radīgums! –
sasāucas arī ar Atradumu!!

Laikā no 1965. līdz 1990. gadam V. Bisenieks strādājis Latvijas Universitātes Vācu valodniecības nodaļā, kur paralēli radošajai darbībai pētījis vācu valodas sintaksi un intonācijas. Vairākus gadu desmitus viņš veltījis, lai uzlabotu vācu-latviešu vārdnīcu.

Atceroties darbu LU, profesors stāsta, cik ļoti viņam patīcis strādāt ar studentiem. Taču padomju laika vienveidība tomēr šķī-tusi nepareiza – viņš uzskatīja, ka studijās vairāk vietas nepiecie-šams atvēlēt izvēles priekšmetiem. Toreiz tādi priekšlikumi citiem šķītuši utopiski. «Partijas sekretāre teica, ka jāpaiet gadu desmitiem, lai kaut kas tāds varētu būt. Taču atvērās robežas, un tas viss aizgāja kā smērēts! Jāsaka gan, ka no viena grāvja esam iebraukuši citā. Pirms kāda laika mani uzaicināja izvērtēt mācību plānus, un secināju, ka pašlaik obligāto priekšmetu ir tik maz, ka var pabeigt ģermānistikas nodaļu, nezinot, kas ir Gēte un Fausts. Tas nebija pieskaitīts pie obligātās vielas. Smieklīgi!»

Gētes dzeja govīm

Patika pret daudziem pasaules dižgaru darbiem pētniekam un dzejniekam radusies jau agrā bērnībā. V. Bisenieka tēvs Gētes Kopotos rakstus 40 sējumos nopircis no kāda prom braucoša vācieša. Valdis tos izlasījis, ganos iedams. «Kā var nepatīkt Gēte! Vai dieniņ! Tur jau tie dzejoļi paši līda galvā govīm skaitīt! Govis, zālīti plūkdamas, ir vispacietīgākie klausītāji.» kā allaž humorpilni stāsta V. Bisenieks.

Kā ievērojamākie viņa paša darbi minami Dantes Aligjēri «Dievišķās komēdijas» tulkojums latviešu valodā, kas tiek atzīts par vēl *dantiskāku* nekā Dantes rakstītais, un Johana Volfganga fon Gētes «Fausts». Viņš pievērsies arī Tomasa Manna, Hermaņa Heses, Rainera Marijas Rilkes un daudzu citu autoru darbu latviskošanai. Bisenieks nav nobijies arī no tādu sarežģītu darbu tulkošanas kā «Atskaņu hronika» ar augšvācu un lejasvācu valodas sajaukumu un pat apguvis sanskritu tikai tādēļ, lai spētu no oriģināla pārtul-kot indiešu svēto dziesmu «Bhagavadgīta».

Lai spētu darbus labi pārtulkot, ļoti svarīga esot spēja izjust darbu. V. Bisenieks teic, ka īpatnējais autora stilā uzreiz ir jāūt – ja to nevari, tad velti pūlies. Tas arī esot atlasas kritērijs, izvēloties darbus, ko tulkot, taču izrādās, ka «visgrūtāk atveidot pašu vien-kāršāko, jo valodas ir tik atšķirīgas: kas vienā šķiet dabisks un pats par sevi saprotams, otrā nemaz nav tieši pasakāms! Jāatrod kaut kas pilnīgi cits, kaut kas aptuvenš, kaut kas uz to pusi».

Jājamzirdziņš – intonācija

Par spīti cienījamajam vecumam V. Bisenieks vēl joprojām ir pilns darba spara. Pēc jautājuma par to, ar ko viņš nodarbojas paš-laik, tiek aicināta pienākt pie viņa datora. Profesors rāda, kā rūpīgi pārraksta dziedājumu pēc dziedājuma no «Dievišķās komēdijas» paša veidotajā rakstībā, kur ar dažādiem paņēmieniem tiek attē-lota vārdu intonācija teikumā. Viņa oriģināldzejas krājumi «Re(h) habilitācija» (2004) un «Dāvinājumi» (2008) ir rakstīti šajā rakstībā, un arī «Dievišķā komēdija» šādi tikšot atkārtoti izdota, kad laboju-mi būs pabeigti. «Visi ir izmisuši, ka šīs zilbes intonācijas iet bojā, jo tās neparādās rakstībā. Būtu žēl, ja izveidotos tikai viena vienīga stieptā intonācija. Kaut intonāciju mēdz uzskatīt par nenoteiktu un plūstošu, tā nav nenoteikta. Tā ir ļoti noteikta! Ir ne mazāk stingri noteikti intonācijas likumi kā gramatikas likumi. Vienkārsi ir ļoti daudz atšķirīgu iespēju izteikt to vai citu nozīmi, kas atkarīga no tik daudziem faktoriem: runas situācija visā tās daudzveidībā! Kon-krētā runas situācijā, pateicoties intonācijai, vārdiem var piešķirt daudz dažādu nokrāsu, daudz dažādu nozīmju!»

Šādas rakstības noderīgumu viņš jau pārbaudījis. «Mani drau-gi, teiksim, ārzemnieki, kuriem rakstu vēstules savā intonativajā rakstībā, saka, ka to uzreiz apguvuši. Tajā esot patīkami lasīt, jo uzreiz dzirdot manu balsi.»

Interese par teikuma intonāciju radusies, saprotot, ka pats par to neko daudz nezina. Bisenieks uzrakstījis arī grāmatu *Deutsche*

Satzintonation («Vācu valodas teikumu intonācija»), kas kļuva par pamatu doktora disertācijai, kur tika apskatīta vācu valodas sin-takse sazobē ar intonāciju.

Skrien gan vasarā, gan ziemā

Veselā miesā vesels gars. Tas attiecas arī uz Bisenieka kungu, kurš vēl aizvien turpina pirms daudziem gadiem iesāktu aktīvo sportošanu. Savulaik viņam bijušas nopietnas problēmas ar ve-selību – saasinājies astma. «Izlēmu pieveikt astmu, kas mocīja jau no jaunības dienām. Ar to tiku galā saviem spēkiem – skrēju, hantelītes cilāju. Palīdzēja arī peldēšana arvien dziļāk, arvien tālāk. Un no tās sērgas tiku vaļā, paldies Dievam.»

Profesors šos veselīgos ieradumus nav atmetis arī tagad un, pievedis pie loga, rāda savu maršrutu. «Šīs valnītis aizved līdz pat Ulbrokas ielai. Tur mans skrienamais. Pa vasaru skrienu basām kā-jām. Pa ziemu, ja ir vējš, patīkamāk skriet caur mežņiņu.»

Lai gan runājoties jautāju vairāk par paša V. Bisenieka perso-nību un dzīvi, viņš daudz stāsta par cilvēkiem, ar kuriem savā dzī-ves gājumā krustojušies viņa ceļi. Par kursa biedriem, draugiem, kolēģiem, parādot, cik liela nozīme tiem viņa dzīvē bijusi. Spilgts ir piemērs par V. Bisenieka atrašanos psihiatriskajā klīnikā: «Beigu beigās es nonācu trakonomā un tur satiku Egilu Plaudi. Bija tie-šām jānonāk trakonomā, lai satiktu tādus cilvēkus kā Egilu Plaudi, otrs bija Imants Auziņš jaunākais.» V. Bisenieks gan īpaši neizplūst komentāros par padomju laiku pārmācīšanas metodēm, vien pie-bilst, ka tā toreiz bija izplatīta modes lieta.

Jautāts, par ko pašam no dzīvē padarītā ir vislielākais prieks, viņš atbild, ka dīvainā kārtā par visu. «Pats, reizēm pārcilājot, kas kādreiz uzrakstīts, nodomāju, ka tas tiešām ir labi izdevies,» ne-kautrējas atzīt V. Bisenieks. «Rakstot, no vienas puses, ir radošais gars, bet, no otras – kritiskais, kad viss jānobremzē un jāpaskatās it kā no malas. Ja tas izdodas, tad jau draņķus neuzrakstīsi. Raksti, kamēr kaut kas jēdzīgs rodas. Domā, kamēr kaut kas jēdzīgs sanāk.» Un ja nesanāk? «Liec, lai gul, un dari kaut ko citu, un, ja tas otrs ir kaut kur iesēdies un tajā ir kaut kāds dīglis iekšā, tad jau tik un tā neliks mieru, kaut kur zemapziņā darbosies tālāk. Kamēr piedzims tas istais izteiksmes veids.»

Valdis Bisenieks. Foto no personīgā arhīva

How can you not Love Goethe? The Multi-faceted Personality of Valdis Bisenieks

Valdis Bisenieks, German teacher, philologist, translator and poet, marks his 85th birthday by doing sports, writing poetry and translating. Experts say that his translation of Dante's *Divine Comedy* is even 'more Dante' than the original and his rendering of Goethe's *Faust* is better than that of Jānis Rainis, a genius Latvian poet, playwright and translator of the 19–20th centuries. Bisenieks is transforming Dante's *Divine Comedy* into a writing of his own invention to preserve the peculiar intonations. Bisenieks' multi-faceted personality is also revealed by his word-perfect poetry citations and stories of everyday barefooted runs in the summer.

Zinātne un kultūra viena otrai palīdz

Biotricity (baktēriju baterijas) instalācija (kopš 2012. gada) izstādē «Project Genesis. Sintētiskā bioloģija – dzīvība no laboratorijas» *Ars Electronica* centrā Lincā, Austrijā. Izstāde apskatāma līdz 2014. gada vasarai. Projekta autori ir mākslinieki Rasa Šmite, Raitis Šmits, Mārtiņš Ratniks / Jauno mediju kultūras centrs RIXC un skaņu mākslinieks Voldemārs Johansons, izstrāde notikusi sadarbībā ar Artūru Grudulu no LU Cietvielu fizikas institūta.
Foto: Toms Mesiks (Tom Mesic), *Ars Electronica*

Gīta SILIŅA, *Alma Mater* korespondente

Vai kultūra ir zinātnes pretstats? Visticamāk, tieši pretēji – tās papildina viena otru, ļaujot attīstīties abām. Piemēram, kas gan mūsdienās par koncertu bez zinātnieku izgudrotā un pilnveidotā mikroфона vai skaņu iekārtām? Savukārt ar kultūras un mākslas līdzekļiem veiksmīgi iespējams skaidrot un popularizēt zinātnes sarežģītos jautājumus.

Tomēr gluži bez svešvārdiem un katrai jomai specifiskā neiztikt, turklāt zem viegli uztveramās un baudāmās ārienes ir nopietns, smags un pamatīgs darbs gan zinātnē, gan mākslā. Taču rezultāts ir tā vērts – cilvēki tiek rosināti domāt, līdzdarboties un mācīties.

Alma Mater piedāvā dažus spilgtus Latvijas Universitātes zinātnieku un mākslinieku mijiedarbības piemērus.

Baktēriju baterijas – zaļi domājamai sabiedrībai

LU Cietvielu fizikas institūta (CFI) pētnieki veiksmīgi sastrādājušies ar Jauno mediju kultūras centru RIXC vairāku gadu garumā. Notikušas radošās darbnīcas Liepājā, Pedvāles brīvdabas muzejā, Rīgas Baltajās naktīs, Stavangeras pilsētā Zviedrijā, Šveicē.

Interesants bijis arī pērn notikušais Mākslas un zinātnes simpozījs *Renewable Lab* par atjaunojamās enerģijas tehnoloģijām un *Biotricity* radošās darbnīcas «Kā izgatavot elektrību no baktērijām un ūdens» – to īstenošanā piedalījās abas puses. Pētnieki kopā ar RIXC māksliniekiem Raiti un Rasu Šmitiem sastrādājās baktēriju baterijas darbnīcās, kurās tika eksperimentēts ar elektrības iegūšanu Pedvāles laukos un Saliņu mājas dīķī, interesanti stāstīja par ūdens spēku un udeņraža izmantošanu transportā un daudz ko citu.

Vairāk informācijas par RIXC mākslas un zinātnes sadarbības projektiem: <http://renewable.rixc.lv> un <http://rixc.lv>

Jānis Kleperis, LU Cietvielu Fizikas institūta pētnieks:

«Bioenerģētiskos eksperimentus veica gan mākslinieki, gan zinātnieki, vēroja un aktīvi mācījās gan vieni, gan otri. Par enerģētikas aspektu visi runāja vienlīdz kompetenti.

Brīnums jau ir pats dzīvais organisms, arī cilvēks – katra šūna dzīvo, pateicoties enerģijai, kas rodas, pārstrādājot barību. Enerģijas plūsmu cirkulācija smadzenēs, saistīšanās ar apkārt esošajām smalkajām enerģijām un atspoguļošanās domu veidā, kuras reizēm izlaužas uz āru kā atbilde, kā dzejas rinda vai dziesmas taktis – tā ir zinātne vai māksla? Vai pirmsākums abām?»

Artūrs Gruduls, LU biologs:

«Mākslinieki no pirmajām publikācijām presē bija uztvēruši unikālo domu par baktēriju baterijām. Baktēriju baterijas – MFC (*microbial fuel cells*) ļauj iegūt nelielu enerģijas daudzumu elektroenerģijas formā no dubļiem, dūņām u. c. atjaunojamiem resursiem. Māksliniekiem bija iecere iznest šo interesanto projektu no laboratorijas slēgtajām telpām un padarīt pieejamu zaļi domājamai sabiedrībai. RIXC pārstāvji izrādīja lielu interesi un iniciatīvu sadarbības izveidošanā, tādēļ LU CFI telpās tika noorganizēta pirmā kopīgā baktēriju bateriju radošā darbnīca. Tā veidojusies patiesi lieliska iespēja izglītot citus un padarīt sabiedrībai pieejamu kādu jaunu tehnoloģiju.

No pieredzes varu teikt, ka ļoti vērtīgs ir zinātnes un mākslas kopīgais radošais process. Tieši tas brīdis, kad abas puses apsēžas pie viena galda un sāk domāt, diskutēt, zīmēt, rasēt un «smadzenot». Zinātnieks piedāvā savu produktu. Mākslinieks ierāda, kādam tam būtu jābūt, lai rosinātu cilvēku interesi. Vienu saspringtu brīdi šķiet – tas nav izdarāms un abas puses nav savienojamas. Tomēr beigās ir atrasti pat vairāki risinājumi un jauna tehnoloģiska pieeja visam procesam. Nav tādas lietas, ko nevar izpildīt. Vajag tikai risinājumu!»

Zinātnieki, nakts un kafejnīca: dialogs ar sabiedrību

Zinātnieku nakts un Zinātnes kafejnīca ir ieceres, kas piedāvā redzēt un just – zinātnieks ir starp mums. Zinātnieki rāda eksperimentus un stāsta par savu darbu, turklāt izrādās, ka zinātnieks (gan dabaszinātņu, gan humanitāro un sociālo zinātņu pārstāvis) var būt arī mūziķis vai gleznotājs, dzejnieks, aktieris, kurš auditorijai savdabīgā, neformālā veidā sniedz kvalitatīvu, vērtīgu informāciju, iepazīstina ar savu darbu, gan stāstot, gan ilustratīvi rādot.

Ligita Liepiņa, LU projektu vadītāja:

«Bez zinātnes nebūs kultūras, tās iet roku rokā. Zinātne bija pirmā, ja prasītu, kas bija pirmais – vista vai ola (zinātne vai kultūra)... Un vienlaikus starp šiem vārdiem var likt vienādības zīmi – zinātne ir kultūra.»

Mistērija «Laika mašīna» starp dabaszinātņu laboratorijām

LU komunikācijas zinātnes pārstāvji LU Sociālo zinātņu fakultātes profesores Vitas Zelčes vadībā jau piekto gadu piedalās Zinātnieku naktī, parādot savu savdabīgo pieeju zinātnes komunikācijai. Pētnieki piedāvā alternatīvu tradicionālajām dabaszinātņu prezentācijām un aktualizē Latvijā mazpazīstamo performatīvo sociālo zinātņu virzienu. Tiek popularizēti sabiedrības izpētes rezultāti, izmantojot dramaturģiskas un mākslinieciskas metodes.

Piemēram, Mazajā aulā ir tikusi izspēlēta mistēriska performance «Laika mašīna», kas ļāva ielūkoties Universitātes deviņdesmit gadu ilajā vēsturē, citugad rīkots *hepenings* «Pasaules gala lasīšana ar iztēles palīdzību», un nupat Sociālo zinātņu fakultātes mācībspēki, komunikācijas zinātnes doktoranti un maģistranti aicināja ikvienu vērot performanci – priekšnesumu ar tautas teātra elementiem «Komunikācijas kvadrātsakne».

Nozares pārstāvjiem vairāku gadu garumā veidojusies īpaša sadarbība ar vizuālās mākslas pārstāvjiem, it īpaši ar multimediju apvienības *artTECH* māksliniekus Mārtiņu Zandbergu un Lauru

Āboliņu. Līdzās citiem darbiem Laura ik gadu veidojusi informatīvo plakātu, kas vēsta par sagaidāmo Zinātnieku naktī tieši no komunikācijas pētniekiem.

Laura Āboliņa, *artTECH* māksliniece:

«Manuprāt, zinātne dod pamatu mākslai, taču arī zinātniekam ir jāspēj radoši domāt, lai spētu paraudzīties *ārpus kastītes* un savas komforta zonas. Kas tad ir zinātnieks? Tāds pacietīgāks mākslinieka paveids. Abi divi domā, rada, analizē.

Sadarbojoties ar komunikācijas zinātnes pētniekiem un studentiem, ir mainījies mans pasaules redzējums – ieraugu lietas, procesus un vēstures notikumus dažādos aspektos. Vairāk apziņos, ka nevar lietas izraut no konteksta. Esmu arī Zinātnieku nakts fane jau no pašiem pirmsākumiem. Komunikācijas zinātnes pētnieku attieksme ir iedvesmojoša, katrs projekts, kurā esmu iesaistījies, nesis savu līdzpārdzīvojumu.»

2012. gada Zinātnieku nakts impresijai «Strūkla» video mākslas darbu īpaši šim notikumam bija veidojusi radošā apvienība «Ainava ar Govi».

Kārlis Ratkevičs, radošās apvienības «Ainava ar Govi» pārstāvis, sevi piesaka – cilvēks ar iniciatīvu un atsaucību:

«Sadarbība ar komunikācijas pētniekiem bija vienreizēja, tāpēc atsaucos piedāvājumam veidot klipu par tēmu «Ūdens». Izmantojot ūdeni kā šķidro matēriju iedvesmai, kopā ar muzikālo ilustrējumu montējām video apstrādes programmā, un tapa unikāls multimedijāls produkts. Notikuma vērtība ir novitāte un vienreizība, kas virza tālāko attīstību.»

Klinta Ločmele, LU komunikācijas zinātnes doktora grāda pretendente:

«Zinātnieku nakts piedāvā platformu mūsu nozares pārstāvjiem satikties ar pasākuma apmeklētājiem un domāt, meklēt, kā

Diņa baterijas izveidošana starptautiskā simpozija *Renewable Lab* laikā Kurzemē 2012. gada jūlijā. Foto: Maija Demitere

šo satikšanos virzīt. Saglabāt balansu – piesaistīt auditoriju un reizē arī sagādāt jēgpilnu pasākuma saturu, kas ir zināms izaicinājums. Šķiet, auditoriju uzrunā tās norises, kas sniedz ne tikai kādu jaunu informāciju, bet arī piedāvā līdzpārdzīvojamu iespējas, emocijas, pašiem iesaistoties, piemēram, rakstīšanā ar rakstāmmašīnu, kas sniedz jaunatklāšanas prieku, arī tās, kas izriet, vērojot pētnieku piedāvātās performances, kurās darbojas noteikti varoņi un viņu dzīvesstāsti.»

Dabas koncertzāle: sociāls zinātnes un mākslas pieskaršanās notikums

Dabas koncertzāle ir vērienīgs vides izglītības pasākums. Dabas, mūzikas, zinātnes, videomākslas, dramaturģijas simbioze, kas notiek vasarā kopš 2006. gada katru reizi citā Latvijas dabas nostūrī. Ik gadu tiek izraudzīts cits pasākuma varonis – kāds Latvijas augs, kukainis, putns, dzīvnieks vai ģeoloģisks objekts.

Šīs vasaras Dabas koncertzāles apmeklētāji vēroja, klausījās un līdzdarbojās aptuveni piecpadsmit tūkstošus gadu sena veidojuma dzīves stāstā – galvenais varonis bija lielā leduslaikmeta reljefa veidojums oss. Zinātniskajā daļā darbojās laboratorijas un darbnīcas, kuru saturs bija Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātes profesora Vitālija Zelča un Dabas aizsardzības pārvaldes darbinieku pārraudzībā. Emocionālo kulmināciju ar mūziku, gaismām un video projekcijām veidoja Dabas koncertzāles mūzikas producents Ingus Ulmanis kopā ar citiem mūziķiem, daudziem brīvprātīgajiem un pasākuma režisoru Robertu Rubīnu.

Vitālijs Zelčs, LU ĢZZF profesors:

«Izstrādājot projektu, kas bija veltīts osam, kopā ar māksliniekiem kļuvām kā komanda, kurus vieno mērķis un interese. Tā bija labākā kvintesence – zinātnisko un māksliniecisko izjūtu sapludināšana. Biju pārsteigts par rezultātu – par stāstu un mūziku, kas to papildināja. Pats tik vienkārši nevarētu – man vienmēr vajag precīzi izteikties. Kad lasīju mākslinieku piedāvāto tekstu, redzēju,

ka skaidrot var vienkāršiem vārdiem, vienlaikus dziļi tēlainā valodā. Bija vajadzīgs šis estētiskais veidols! Lielisks piemērs – veidojot modeļus, tātad liekot sadarboties datortehnoloģijām ar abstrakto domāšanu un gaumes izjūtu, sapludināt zinātņi un mākslu. Pats vērtīgākais ieguvums, manuprāt, ir cilvēku izglītošana – ne tikai izstāstīt, kas ir oss, bet ieviest zināmu vides estētiku, pietāti pret dabu. Vērtības kļūst interaktīvas un caur mākslu un kultūru aiziet pie cilvēkiem.»

Ingus Ulmanis, projekta «Dabas koncertzāles» producents:

«Lai Dabas koncertzāles projekts katru gadu izdotos, kopā strādājam liela komanda. Sākumā ir ideja, kam pievienojas zinātnieku darbā bāzēts, nopietns, faktoloģisks materiāls – pētījums (vai pat vairāki) – daudzu gadu garumā tapis darbs. Savienojot ar mūsu, mākslinieku, redzējumu – pētot, novērojot, secinot –, krusojas šīs abas jomas. Zinātne un kultūra. Svarīgi, ka ir saprasts, kā sakausēt un kā runāt par dabā redzamo, esošo, bet līdz šim mazāk zināmo. Auditorija tiek iesaistīta, ieinteresējot, lai censtos uzzināt, klausīties un mēģinātu saprast. Mērķauditorija nav izmeklēta. Izrādījās, ka cilvēki, kam to vajag, ir visvienkāršākie, jo katrā cilvēkā ir šī puse, ko aizskar tas, kas notiek mūsu koncertu un aktīvo laboratoriju laikā. Varam teikt, ka mūsu auditorija ir cilvēku labā, pozitīvā puse.»

Synergy between Science and Culture

Science and culture complement and facilitate each other. Nowadays concerts are impossible without microphones and sound equipment developed by scientists, while culture and art can be used to explain and promote complicated scientific issues. Although cooperation between science and art seems easy, the obvious and enjoyable end result implies hard work by both scientists and artists. Dispensing with foreign words and industry specifics is impossible—the obvious 'exterior' or end result is based on serious and substantial scientific and artistic work. The result is worth it, since it invites people to think, participate and learn. *Alma Mater* offers a few notable examples of the interaction between scientists of the University of Latvia and artists.

Osa dabas koncertzāle Vilkenē. Foto: Aivars Markots

Visa ģimene kopā. Augšējā rindā no labās – Simona un Ainis, Krista un Rūdis, Kristis – Simonas un Aiņa dēliņš, Inta un Māris, tuvplānā – Ieva un Arnis. Foto no personīgā arhīvā

Svētā Četrvienība Teoloģijas fakultātē

Andra ČUDARE, Alma Mater korespondente

Nelielajā Teoloģijas fakultātē trīs gadus viņus pazina kā Svēto Trīsvienību – māti, meitu un otrās meitas vīru, kuri kopā studēja. Ģimene, kas kopā ieguva bakalaura grādu, šogad uzsākusi studijas Teoloģijas fakultātes maģistrantūrā, bet jau četratā – trijotnei pievienojusies vēl viena meita! Mamma Inta Jākobsone ir palīgmācītāja, viņas meita Krista Jākobsone ir kristīgas konfesijas bīskapa sekretāre, Ieva Jākobsone strādā parādu piedziņas kompānijā, un Intas znots Ainis Kaspars arī ir palīgmācītājs. Ģimene, kas kopā studē, nav bieži sastopams fenomens. Lekcijās četrtoņi vienmēr sēž kopā, turklāt no viņiem staro ģimeniskuma aura.

Izvēle par labu teoloģijai

Intai un Ainim bijusi profesionāla interese par studijām Teoloģijas fakultātē, jo abi divus gadus bija strādājuši baznīcā, un viņus aicināja mācītāja darbā. Tādēļ bijis nepieciešams dziļāks pamatojums tam, ko stāstīt sprediķos, jo ar personīgo ticību un uzskatiem vien nepietika. Ainis stāsta, ka teoloģija palīdz saprast, kāpēc cilvēki uzdod konkrētus dzīves jautājumus, un palīdz rast atbildes. Viņi savu izvēli nenožēlo, turklāt interese tikai pieaugot.

Teoloģija ir Intas pirmā augstākā izglītība, nekas cits viņu nav tik ļoti interesējis. Savukārt Ieva šogad ieguvusi ekonomikas bakalaura grādu un, atceroties, kā viņas mamma, māsa un svainis vienmēr kopā mācījušies un sprieduši par interesantām tēmām, nolēmusi viņiem piebiedroties un arī mācīties teoloģiju maģistrantūrā. Ainis gan norāda, ka vienmēr jau viņi neesot mācījušies, drīzāk diskutējuši par studiju laikā dzirdēto, jo tas bieži atšķiries no

prakses, ar kuru viņi saskārušies baznīcā, tādēļ visi mājinieki iesaistījušies sarunās.

Ieva cer, ka iegūtās zināšanas varēs izmantot dzīvē, visvairāk viņa novērtē to, ka caur teoloģijas prizmu iespējams redzēt, cik plaša ir pasaule, tādējādi mainot un laužot stereotipus: «Sēžot baznīcas solā, dzirdi un redzi vienu, bet Teoloģijas fakultātē ko citu, ar dziļāku pamatojumu, un šis atšķirības ir interesanti analizēt.»

Arī Ainis piekrīt tam, ka baznīcā pastāv viena prakse, bet Teoloģijas fakultātē iespējams sākt domāt, ka uz jautājumu varētu būt arī cita atbilde, nevis tā, kas bija zināma līdz šim: «Iespējams, baznīcā bieži vien ir tikai balts vai melns, bet teoloģijā saproti, ka viss ir daudzkrāsains.»

Ģimeni vienojošais spēks

Ticība Jākobsonu ģimenē bijusi nozīmīga kopš meiteņu dzimšanas, arī Ainis dzimis kristīgā ģimenē. Viņi satikušies pirms vairāk nekā 16 gadiem kristiešu pusaudžu nometnēs, tur Ainis iepazinās ar trešo māsu Simonu Jākobsoni (tagad Kaspare – A. Č.) un ienāca ģimenē. Inta stāsta, ka viņu ģimene esot ļoti stipra un kopā ir gan priekos, gan bēdās. Daudzi brīnīties, kā tas var būt, ka ģimene visur kopā, bet viņiem tā ir.

Krista atzīst, ka ģimenes faktors studiju procesā gan palīdzot, gan traucējot. Ļoti palīdzot tieši morālais atbalsts. Kā priekšrocības viņa min arī kopīgu gatavošanos eksāmeņiem, tomēr nereti šķietot, ka jāvelk ne tikai sevi, bet vesels vezums cilvēku aiz sevis. Inta atklāj, ka tieši viņai iedrošinājums vajadzīgs visbiežāk. Pārējie atceras, ka viņa, rakstot bakalaura darbu, visu laiku stāstījusi, ka studijas nepabeigs. Bet atbildība bijusi liela un mācības – pirmajā vietā.

Studējot teoloģiju, kļuvis vienkāršāk pieņemt cilvēkus tāds, kādi viņi ir, arī nekristiešus, jo pazuduši stereotipi. Ģimene uzskata, ka teoloģija parāda cilvēku vienlīdzību un dzīves jēgu. «Kā teicis kāds mūsu pasniedzējs – teoloģija ir par to, ka dzīve ir jēdzīga!» stāsta Inta.

Par sapņiem un īstenību

Inta un Ainis ir palīgmācītāji – tas nozīmē, ka viņi izpilda mācītāja pienākumus, tikai nav ordinēti. «Kamēr nav iegūta izglītība, tevi neordinē. Man ordinēšanas process pamazām iet uz priekšu, sievietēm ordinācija pašlaik vēl nespīd. Tāpēc juridiski esam palīgmācītāji, bet darām visu to pašu, ko ordinēti mācītāji, izņemot laulāšanu,» stāsta Ainis.

Pirms teoloģijas studijām viņš paralēli mācījās un strādāja par arhitektu inženieri, bet studijas nepabeidza, jo, redzot iespēju pelnīt naudu, izglītība palikusi otrajā vietā. Tomēr tagad viņš atceras šo profesiju un brīvos brīžos to nedaudz praktizē. Ainis atzīst: lai gan arhitektūra ir bijusi viņa dzīves sapnis, uznācis apnikums, jo biroja darbs nelicies aizraujošs, turklāt vienmēr bijis liels stress, jāiekļaujas termiņos, tādēļ uznācis nogurums. «Tagad, kad to varu savienot ar psiholoģisko mācītāja darbu, arhitektūra ir gandrīz kā atslodze. Tagad tā man šķiet ļoti laba kombinācija.»

Arī Inta ir palīgmācītāja, turklāt vēl «strādā» kā ome Aiņa puikam. Krista ir bīskapa sekretāre, bet par to daudz nestāsta. Savukārt leva jau ilgu laiku strādā parādu piedziņā, atzīstot, ka tas nesader ar Teoloģijas fakultāti. «Mācos to, kas man patīk, un strādāju tur, kur ar ekonomista izglītību varu nopelnīt.» levas hobijs ir fotografēšana un filmēšana, tāpēc viņa cer, ka Teoloģijas fakultātē iegūtās zināšanas varēs izmantot arī kādas īsfilmas veidošanā.

Palīdzēt citiem

Teologu ģimenei ir arī savs labdarības projekts Saldus novadā, kur viņi priecājas par kopā būšanu un draudzību, arī Dieva

klātesību. «Ja cilvēki redz, ka iespējama savstarpēja draudzība, dzīve šķiet jēdzīga. Mēs maināmies uz labu ar apziņu par Dieva dotu jēdzīgu dzīvi. To arī mums ir devusi teoloģija, un to dodam tālāk,» stāsta Inta.

Jau četrus gadus visa ģimene kopā brauc uz kādu ciematu Saldus novadā, kur ir 30–40 cilvēku grupa, kam viņi palīdz, organizējot bērniem sporta pasākumus un dažādas nodarbības bērniem kopā ar ģimenēm. Sākumā darbojušies ar dažām mammām, kas bijušas ārkārtīgi pārsteigtas, ka cilvēkiem no tālās Rīgas interesē laucinieki. Mācību dēļ gan pašlaik izdodoties aizbraukt tikai vienreiz mēnesī.

Tāpat viņi organizē labdarības pasākumus baznīcā, pēdējā tika vākti līdzekļi dzīvnieku patversmei. Un jau trīs gadus reizi mēnesī rīko nacionālo deju vakarus baznīcā un ārpus tās. «Jā, arī baznīcā atļaujamies vairāk, nekā pierasts. Dejojam beļģu, austrāliešu, ebreju dejas. Daži dejušanu baznīcā uztver kā pagānisku. Bet kāpēc nevar dejot? Dievs devis cilvēkiem ķermeni, ar ko cilvēki pauž savas emocijas – raudot, lēkājot aiz prieka, dejojot,» pārdomās dalās Inta.

Ģimenei interesē arī pārgājieni un aktīvs dzīvesveids, šovasar vien viņi kā organizatori piedalījušies vismaz četrās nometnēs. Ainis domā, ka viņi tik daudz iespēj izdarīt tādēļ, ka ir lieliska komanda deviņu cilvēku sastāvā, ja ieskaita katru otro pusīti un vēl Aiņa divgadīgo puiku. Daudziem šī spēcīgā komanda esot kā šķērslis, jo vienotība reizēm pat traucē. leva smejas, ka arī strīdos viņi cenšas būt kopā, jo citādi nemaz nevarot.

Bailes no nezināmā

Viņi stāsta, ka cilvēki baidās no nezināmā. Runājot par reliģiju, nosacīti esot jābaidās no ekstrēmistiem, jo viņi ir iedegušies par kaut ko, bet bez izpratnes. Ainis pamato, ka «ekstrēmisms, kas, piemēram, aicina atteikties no ģimenes un draugiem, var novest līdz šizofrēnijai! Ja cilvēkam ir izpratne par savas ticības pamatu,

Jauniešu nometnē. Foto no personīgā arhīva

Nacionālās dejas baznīcā. Foto no personīgā arhīva

viņš spēj savu viedokli argumentēt un izskaidrot, kā viņš redz un saprot pasauli. Ticība varbūt spēj izdarīt pat vairāk nekā psiholoģija». Krista vaino nevis reliģiju, bet konkrētā sludinātāja personību, jo pastāv gan reliģiozi un patīkami cilvēki, gan ļoti ticīgi un negatīvi noskaņoti cilvēki.

Uzzinot par ģimenes ticīgumu, parasti cilvēkiem nerodoties negatīva attieksme, drīzāk interese. Inta atklāj, ka liela interese rodas brīdī, kad viņa nosauc savu amatu. «Reiz manai mājai aizdegās skurstenis, izsaucu ugunsdzēsējus un, aizpildot nepieciešamos dokumentus, nosaucu arī savu amatu un darbavietu. Ugunsdzēsējs, to uzzinājis, pajautāja man ļoti personiskas lietas, un viņu apmierināja atbildes. Viņš teica, ka nekad nebūtu domājis, ka no Dieva var iegūt kaut ko tādu kā mierinājumus dziļās bēdās. Tādēļ arī saku, ka stereotipi traucē.»

Patiesā Teoloģijas fakultātes būtība

Ko īsti teologi dara? «Atver Bībeli un vaicā – kas tas ir, ko ar to darīt, ko no tā varam paņemt, kā to saprast? Viss jau ap Bībeli griežas, tā nevienu nav atstājusi vienaldzīgu jau vairākus tūkstošus gadu. Izvērtējam tekstu tapšanas procesu, vēsturi,» paskaidro Ainis.

Teoloģijas fakultāte levai palīdzējusi nostiprināt ticību. Tā esot vieta, kur var zaudēt ticību vienam šauram skatījumam un tā vietā iegūt plašu skatījumu teoloģiskā ziņā. «Teoloģija ļauj nostiprināt pārliecību, ka pasaule tomēr ir laba! Varu paskatīties uz lietām dziļāk un saprast, ka labais ir!» optimistiska ir leva.

Teoloģijā ir dažādu reliģiju studijas, neiztikt arī bez psiholoģijas, filozofijas, antropoloģijas un vēstures pieskāriena. levas sākotnējais uzskats, ka viss būs tikai par un ap Bībeles tekstiem izrādījies nepareizs. Daži pat domājuši, ka Teoloģijas fakultātē liek mācīties lūgšanas!

Pasniedzēju un studentu attiecības fakultātē esot fascinējošas. Ainis priecājas, ka var sasveicināties ar dekānu, paspiežot roku,

tāpat viņš ar pasniedzējiem var pajokot un satiekoties teikt «čau». Kristai patīk tas, ka teoloģiju studē ne tikai ļoti reliģiozi cilvēki, bet dažādu konfesiju, uzskatu un pārliecību pārstāvji. «Te nav kritikas par to, kā citi tic. Mums māca nevis kritizēt, bet kritiski izvērtēt,» piekrīt Inta.

Interesanti, ka fakultātē nestudē tikai topošie mācītāji, arī uzskats, ka mācības būs vieglākas, ja ir kristietības saknes, neesot paties. Daži pat nevarot mācīties teoloģiju tieši savas reliģiskās pieredzes dēļ, jo tas, ko māca, nesaskan ar viņu personīgo pārliecību. «Ir kristīgo konfesiju cilvēki, kuri uz Latvijas Universitātes Teoloģijas studijām skatās izvairīgi, pat pasmīn – ā, uz Universitāti aizgāji, tad jau ticību Dievam pazaudēsi,» smeļ arī pats Ainis.

Teologiem neesot grūti pieņemt neticīgos, tomēr pirmajā kursā bijuši cilvēki, kas pārējos mēģinājuši *pārkonvertēt* savā ticībā. Tie gan ātri pazuduši, jo «neticiet viņiem, ticiet tikai mums» cilvēki tur neiederas. Toties esot interesanti pārrunāt dažādu konfesiju atšķirības, jo pieredzes un viedokļu apmaiņa ir uz pozitīvas nots.

Viss esot vienkārši – jādara tas, kas patīk. «Svarīgākais – atrast to, kas patīk. Ģeogrāfija, teoloģija vai sētas slaucīšana – tam nav nozīmes,» uzskata leva. Un Ainis viņu papildina: «Un tad tu nekad nestrādā, jo visu laiku dari to, kas patīk, un esi laimīgs.»

Holy Four in Faculty of Theology

During their three-year studies at the Faculty of Theology, a mother, daughter and the husband of the second daughter were known as 'the Holy Trinity'. Joined by another daughter in 2013, the family that gained their Bachelor's Degrees at the same time continued to the Master's Level programme at the Faculty of Theology.

The mother, Inta Jākobsonsone, is an assistant pastor, her daughter Krista Jākobsonsone is the Christian Bishop's secretary, leva Jākobsonsone works at a debt collection company and Inta's son-in-law Ainis Kaspars is also an assistant pastor.

The article speaks about the ties that unite the family, its values and why they have all chosen theology.

14 uzņēmumi zem viena jumta

LU Preses centrs

Šogad sākusies jau otrā LU Ekonomikas un vadības fakultātes (EVF) Biznesa inkubatora darbības sezona, un tajā uzņemti 14 jauni dalībnieki. Interesantu ideju un plānu jaunajiem uzņēmējiem netrūkst – taps gan apakšveļa pārišiem, gan termokrūžu koka apvalki, gan tūres uz Gruziju, tumsā spīdoši baloni, juridisku pakalpojumu sniegšanas mājaslapa un daudz kas cits. Vīsi uzņēmēji ir studenti, kas ir iedvesmas un ideju pilni gada laikā ar inkubatora palīdzību attīstīt savas biznesa idejas.

Lakatiņi – atstarotāji

Bijušās skolas biedrenes un tagad EVF 2. kursa studentes Kristiāna Šņepste un Zane Zelēņina ir uzņēmuma *Christiana Zane* dibinātājas. Meiteņu biznesa ideja ir ražot gaismu atstarojošus lakatiņus, kurus var izmantot kā aksesuāru pie somas vai siet ap kaklu. Šie lakatiņi paredzēti kā alternatīva atstarotājiem. «Šāda tipa aksesuāri mūsdienās ir ļoti pieprasīti. Kāpēc gan neapvienot modi ar drošību?» uzskata meitenes. Ideja radusies negaidīti, skatoties raidījumu «LNT 900 sekundes», kur stāstīts par ceļu satiksmes negadījumu lielo skaitu, un tas līcis aizdomāties, kā varētu atrisināt šo problēmu. «Šie lakatiņi ir inovatīvs risinājums, to unikalitāte ir vairāku funkciju pildīšana. Dienā tas ir skaists lakatiņš, bet naktī pilda arī atstarotāja funkciju.»

Dalību Biznesa inkubatorā meitenes uztver kā atspēriena punktu mērķu realizācijā. «Tas rada lielisku motivāciju, kā arī dod mums iespēju pilnveidot sevi kā jaunajām uzņēmējām, piedāvājot dažādus pasākumus, seminārus, konsultācijas un padomus no jau esošiem biznesmeņiem.»

Apģērbs sportiskiem jauniešiem

Troyka crew ir viena no Baltijas top BMX freestyle komandām, kurai ir sava brīvā stila apģērba līnija. Apģērbus jau vairāk nekā divus gadus iespējams iegādāties Baltijas lielākajā iekšējā skateparkā – *Monster parks*, kā arī uzņēmuma mājaslapā. «Uzsāku biznesu jau vidusskolā, tagad tas ir izaudzis par daudz ko lielāku, nekā sākumā iztēlojos. No Biznesa inkubatora ceram sagaidīt palīdzību juridiskos jautājumos,» atzīst Kristiāns Ķiksis, kas studē vadības zinātnes 1. kursā. Komandā arvien tiekot uzņemti jauni biedri gan no Latvijas, gan Eiropas. «Popularitāte aug līdz ar kvalitāti, pēc gada plānojam ievērojami paplašināt savu tirgu Eiropā. Biznesa inkubators sniedz lielisku iespēju izveidot prototipus specifiskām BMX velodetaļām, līdz ar to plāns ir ražot tās arī Latvijā.»

Spīdoši baloni

Kristiāns Līcis ir Humanitāro zinātņu fakultātes Moderno valodu un biznesa studiju students, kā arī SIA *GreyNut* līdzīpašnieks un vadītājs. Latvijas Universitātes Biznesa inkubatora tehnoloģiju uzņēmums SIA *GreyNut* specializējas inženierijas un IT risinājumu izstrādē un ražošanā. Pasreiz galvenais produkts ir LED gaismu baloni. «Bez šīs mums ir vēl dažas idejas, kurām paralēli izstrādājam prototipus. Šogad, tāpat kā pagājušajā gadā, no inkubatora sagaidām aktīvu darbību un atbalstu biznesa idejas realizēšanā, kā arī citas spēcīgas komandas, kas darbosies blakus un būs atbalsts grūtos brīžos. Ticu, ka man piemīt uzņēmējam nepieciešamās īpašības, un, izmēģinot darbu privātajā sektorā, sapratu, ka varu pats izveidot uzņēmumu ar labāku kultūru, un ir idejas, kuras vēlējos

realizēt. Iepazīstinot klientus un investorus ar mūsu produktu, parasti izstāstu un parādu, kā mūsu baloni maina balliņu noskaņu, piešķir tām jaunu gaismu un ir alternatīva salūtam,» stāsta K. Līcis.

Sapņi Gruzijā

Pēteris Bukovskis ir 3. kursa LU EVF students. Viņa biznesa ideja ir piedāvāt aizraujošus braucienus uz Kaukāza valsti Gruziju, tādēļ nodibināts uzņēmums *Georgia Plus*. «LU Biznesa inkubatorā nevēlos īstenot ikdienišķu projektu, bet radīt un sniegt klientiem sapni – stāstu, kas viņiem liktu ne tikai aizmirst ikdienas rūpes, bet arī izbaudīt dabu, ēdienu, romantiku, piedzīvojumus un vienkārši atpūtu, ko piedāvāt spēj tikai Gruzija,» skaidro P. Bukovskis. No Biznesa inkubatora viņš sagaida atbalstu un konsultācijas, lai, uzsākot savu uzņēmējdarbību, nepieļautu būtiskas kļūdas. Šis nav puīša pirmais biznesa projekts, bet tas prasa daudz uzmanības un lielu darbu, tāpēc viņš vēlas realizēt to lēni un apdomīgi. «Iespējams, tieši šis ir iemesls, kāpēc sāku jau studiju laikā, proti, lai neko nesasteigtu pēc studijām, bet lai būtu bāze ar daudz iesāktiem un paveiktiem darbiem.»

Koka apģērbs krūzītei

Alise Dūne ir EVF 3. kursa studente, kura apgūst organizāciju vadību. Biznesa ideja par termokrūžu koka apvalku ražošanu radusies, izstrādājot prezentāciju par jauna produkta vai pakalpojuma ieviešanu studijām. «Plānots izgatavot koka apvalkus, kurus var ievietot termokrūzī. Koka apvalki tiks apstrādāti, un tajos ar lāzera palīdzību ieddedzināti dažādi ornamenta, rakstu zīmes, zīmējumi, uzņēmumu logo. Termokrūzes pasūtītas no ārvalstīm, bet koka apvalki izgatavoti, piesaistot mākslinieku, kurš izstrādās termokrūzes apvalka dizainu – tā izmēri un formāts tiks pielāgots LU EVF Biznesa inkubatorā pieejamajam lāzergriezējam,» skaidro uzņēmuma *Koka Krūze.lv* dibinātāja.

Uzņēmumā darbojas arī idejas līdzautore Diāna Dūne. Meitenes no Biznesa inkubatora saņemot atbalstu problēmu risināšanā un pirmo soļu speršanā biznesā. «Biznesa inkubators sniedz palīdzību arī tehnisku jautājumu risināšanā, piemēram, mūsu biznesam ļoti svarīga ir lāzera gravēšanas tehnika, kas ļauj uzgravēt dizainu uz termokrūžu koka apvalkiem. Dalība Biznesa inkubatorā var man sniegt šo pakalpojumu bez maksas. Ceram arī turpmāk saņemt dažādu palīdzību no Biznesa inkubatora, domāju, ka drīzumā vajadzēs arī palīdzību juridiskos un grāmatvedības jautājumos.»

Palīdzēs kārtot formalitātes

Gelena Selina studē EVF 3. kursā. Bērnībā viņa sapņojusi kļūt par liela kosmētikas veikala īpašnieci. «Mana mamma ir ķīmiķe un daudzus gadus strādāja Sabiedrības veselības aģentūrā par

laboratorijas vadītāju. Pašai ķīmija nepatīk un neinteresē, bet uzzināju, ka ļoti svarīgi ir pārbaudīt kosmētikas produktus un nokārtot visus dokumentus par kosmētikas kvalitāti un drošumu. Sāku interesēties par to,» stāsta jaunā uzņēmēja. Izrādījies, ka 2009. gada pieņemta jauna ES Regula 1233/2009, kura prasa jauno kosmētikas līdzekļu izziņošanu elektroniskā ES Kosmētikas līdzekļu paziņošanas portālā (*Cosmetic Product Notification Portal* jeb CPNP). «To uzzinot, man radās ideja iesteigt to kā pakalpojumu uzņēmumiem, kas nodarbojas ar skaistumkopšanu, jo tam ir nepieciešams laiks un pieredze, kā parasti kosmētikas līdzekļu ražotājiem, importētājiem un izplatītājiem nav.» Galvenie uzņēmuma *Geal Group* klienti plānoti no ārvalstīm, īpaši no tām, kas nav Eiropas Savienības dalībvalstis un neorientējas šejienes likumdošanā. «Jau šodien mums ir noslēgts līgums ar ārzemes kompāniju par kosmētikas paziņošanu portālā, un risinām pārrunas ar Indijas un Ukrainas firmām par sadarbību,» stāsta Gelena.

Uzņēmums jau tagad nodarbina vairākus cilvēkus. «Tā kā mūsu SIA ir jauna, no LU EVF Biznesa inkubatora gaidīsim vajadzīgo morālo un materiāli tehnisko palīdzību jaunām biznesa idejām, kā arī padomus un konsultācijas. Ceru, ka te palīdzēs izveidot arī interneta mājaslapu manam uzņēmumam.»

Apakšveļa viņai un viņam

Raimonda un Līvas Šteinu biznesa ideja ir piedāvāt kvalitāti un komforta apakšveļu *FLASH you&me*, īpašu uzmanību pievēršot pāru apakšveļas konceptam – saskaņota dizaina apakšbikšišu komplektu vīrietim un sievietei vai arī citā vēlamā kombinācijā. «No LU Biznesa inkubatora sagaidām atbalstu lēmumu pieņemšanā, nepieciešamos kontaktus biznesa attīstībai, no sevis – pašdisciplīnu mērķu sasniegšanā,» stāsta uzņēmēji.

Raimonds pašlaik uzsācis maģistra studijas filozofijā LU, bet Līva – analogajā grafikā Latvijas Mākslas akadēmijā. «Studijas redzam kā padziļinātu pašizglītošanās iespēju un lepojamies par šāda lēmuma pieņemšanu.»

Palīdzēs darba ņēmējiem

Jaunā uzņēmuma SIA *Darbinieku pārstāvis* dibinātājs Rihards Plotka ir Juridiskās fakultātes maģistrantūras 1. kursa students. Viņaprāt, katram darbiniekam Latvijā nepieciešama juridiskā palīdzība darba tiesību jomā ar individuālu pieeju. «Katru dienu notiek tūkstošiem darba likuma pārkāpumu visā Latvijā, daudzi nezina savas tiesības,» stāsta R. Plotka. «Esmu pateicīgs inkubatoram par jau sniegto atbalstu. Svarīgi, ka šeit ir uzņēmīgi cilvēki, kas man daudz var iemācīt, lai business būtu veiksmīgs. Šeit saskaramies ar līdzīgām problēmām un jautājumiem un kopīgi meklējam atbildes.»

Jautāts, kāpēc jau studiju laikā nolēmis uzsākt biznesu, Rihards stāsta, ka labu laiku pirms tam domājis par savu biznesu, bet rīkoties iedvesmojusi ASV advokāta Spensera Āronfelda grāmata *Make It Your Own Law Firm: The Ultimate Law Student's Guide to Owning, Managing, and Marketing Your Own Successful Law Firm*.

Datu drošības risinājumi

Uzņēmuma *1. SIA* dibinātājs ir fizikas maģistrantūras students Kirils Solovjovs. Viņš plāno nodrošināt uzņēmumiem drošību un aizsardzību vispasaules informācijas tehnoloģiju telpā. «Piedāvājam uzņēmumiem samazināt riskus un pārliecināties par to, ka viņu un viņu klientu dati ir drošībā. Daļība Biznesa inkubatorā mums ļaus labāk izprast savu vietu tirgū, smelties padomus un iegūt vērtīgas zināšanas no pieredzējušākiem uzņēmējiem. Novērtējam iknedēļas uzņēmēju tikšanās un esam ļoti pateicīgi par sniegtajām konsultācijām un atbalstu,» stāsta K. Solovjovs.

Biznesu sākt nolēmis šogad, jo, viņaprāt, uzņēmējdarbības vide Latvijā ar katru gadu kļūst arvien sarežģītāka un nedraudzīgāka jaunajiem uzņēmējiem. «Ātrāk sāksim, ātrāk varēsim doties pilnībā atpūtā. Turklāt, lai startētu IT drošības sfērā, šis gads ir

vienkārši ideāls. Jau tagad strādājam ar vairākiem klientiem un esam līguma noslēgšanas stadijā ar vēl trijiem. Mērķauditorijas sasniegšanai pēc savas iniciatīvas veicam IT drošības pētījums, kuru rezultātus publicējam savā mājaslapā, kā arī uzstājamies ar referātiem Latvijas un ārvalstu konferencēs,» skaidro uzņēmējs.

Starptautiskas vasaras nometnes

Ize Pildiņa ir EVF vadības zinību programmas, tūrisma un viesnīcu vadības studiju virziena 4. kursa studente. Viņa pati labprāt brīvā laikā dodas uz nometnēm gan Latvijā, gan ārzemēs un ir piedalījies arī to organizēšanā. «Man radās ideja par starptautisko nometņu organizēšanu Latvijā, lai gan pašlaik to darīšu arī nacionālā līmenī, tikai latviešu bērniem. Starptautisko nometņu mērķis ir dalīties ar savu valstu kultūru, tradīcijām, dziesmām, ēdieniem, lai katrs no mums varētu saprast citas tautas.»

Pašlaik I. Pildiņai radusies jauna ideja par dienas nometņu organizēšanu sadarbībā ar LU *FabLab*, piedāvājot Latvijas bērniem iegūt jaunas zināšanas par 3D printeriem un lāzergriezējiem. Nometnes tiksot piedāvātas arī latviešu bērniem un jauniešiem, kas dzīvo ārzemēs, lai tiem būtu iespēja atbraukt uz Latviju un sadarboties ar šejienes jauniešiem. «Biznesa inkubators man sniedz nepieciešamās zināšanas, lai dibinātu uzņēmumu, nokārtotu visa veida formalitātes, sniegtu palīdzību ar grāmatvedības, finanšu un citiem speciālistiem. Protams, liels ieguvums ir arī Biznesa vakari, kuros dalāmies ar jaunām problēmām mūsu ceļā, ar kurām neesam sastapušies agrāk. Uzskatu, ka studiju laikā, uzsākot biznesu, ir vieglāk atrast gan sadarbības partnerus, gan arī ir iespēja izmantot mūsu Universitātes pasniedzēju padomus.»

Uzturs un aplikācijas sportistiem

Vadības zinību 3. kursa students Edgars Gaidels vasarā nodibinājis uzņēmumu *Biceps*, kas veidos mediju projektu fitnesa un bodibildingā faniem. Pūsis novērojis, ka šie sporta veidi kļūst arvien populārāki. «Cilvēks īpašu uzmanību pievērš savam laikam, tāpēc man radās ideja izveidot ērtu un intuitīvu sistēmu, kas ļautu jebkuram lietotājam visāķākajā laikā panākt rezultātus sportā. Viens no projekta produktiem būs viedtālrunu aplikācija, kas, balstoties uz lietotāja individuālajiem rādītājiem, sniegs atbildes uz tādiem jautājumiem kā «Ko trenēt?», «Kā efektīvi trenēt?» un «Kas tam ir vajadzīgs?», uzreiz piedāvājot iespēju iegādāties visu sporta nodarbībām nepieciešamo, tai skaitā mūsu pašu ražotu sporta uzturu,» par savu produktu stāsta E. Gaidels. Biznesa inkubators viņam dodot noderīgus kontaktus biznesa attīstībai.

«Viens no maniem dzīves principiem ir neļaut sev iestrēgt komforta zonā. Stabilitāte degradē, tāpēc ar to nemitīgi cīnos. Viss sākās ar to, ka studiju sākumā finanšu situācijas dēļ nebija citas izvēles, kā iegūt budžeta vietu. Ar laiku, kad tiku *budžetā* un šis ilgi gaidītais sapnis kļuva par pierasto ikdienu, radās tieksme pēc kāda jauna izaicinājuma. Jo vairāk laika pāiet, jo vairāk mans uzņēmums sāk atgādināt nopietna biznesa sākumu, nevis vienkāršu ražošanu. Tagad es un Edmunds Beinarovičs kopā mēģinām izstrādāt dažus pavisam jaunus tehnoloģiskus risinājumus, vienlaikus notiek sadarbībā ar atlētiem un citu nozaru speciālistiem, lai produkts patiešām kļūtu inovatīvs. Bizness ir labs adrenalīna avots.»

Fourteen Companies under One Roof

The second season of the Business Incubator of the University of Latvia began in 2013 with 14 new companies. Business Incubator is an economic and social development support programme. This year's young businessmen are brimming with ideas such as underwear for couples, wooden cases for thermo cups, tours to Georgia, luminous balloons, a website for legal advice and lots more. All of the businessmen are students who are inspired and motivated to develop their ideas with the help of the UL Business Incubator within a year's time.

NĪBA

ilīnaspasauli.
 agriez pasauli.
 S

RADIONABA.LV

JANVĀRIS

P	O	T	C	P	S	SV
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

FEBRUĀRIS

P	O	T	C	P	S	SV
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28		

MARTS

P	O	T	C	P	S	SV
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

APRĪLIS

P	O	T	C	P	S	SV
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

MAIJS

P	O	T	C	P	S	SV
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

JŪNIJS

P	O	T	C	P	S	SV
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29

JŪLIJS

P	O	T	C	P	S	SV
7	14	21	28	4	5	6
8	15	22	29	11	12	13
9	16	23	30	18	19	20
10	17	24	31	25	26	27

SEPTEMBRIS

P	O	T	C	P	S	SV
1	8	15	22	29	6	7
2	9	16	23	30	13	14
3	10	17	24	31	20	21
4	11	18	25	26	27	28

OKTOBRIS

P	O	T	C	P	S	SV
6	13	20	27	3	4	5
7	14	21	28	10	11	12
8	15	22	29	17	18	19
9	16	23	30	24	25	26

NOVEMBRIS

P	O	T	C	P	S	SV
3	10	17	24	1	8	9
4	11	18	25	2	9	10
5	12	19	26	7	14	15
6	13	20	27	14	15	16
7	14	21	28	21	22	23
8	15	22	29	28	29	30

DECEMBRIS

P	O	T	C	P	S	SV
1	8	15	22	29	6	7
2	9	16	23	30	13	14
3	10	17	24	20	21	22
4	11	18	25	26	27	28

AUGUSTS

P	O	T	C	P	S	SV
4	11	18	25	1	2	3
5	12	19	26	8	9	10
6	13	20	27	15	16	17
7	14	21	28	22	23	24
8	15	22	29	29	30	31

2014

- foto no Trienes veidotā videoklipa
"Nabas Rudens Apokālipse"

Foto no personīgā arhīva

No Buenosairesas līdz Rīgai

Leonardo PATAČINI (*Leonardo Pataccini*)
Doktora grāda pretendents, pētnieks apmaiņas programmā, LU Ekonomikas fakultāte

Esmu dzimis un audzis Buenosairesā, tālajos Argentīnas dienvidos, vienā no brīnišķīgākajām un dzīvīgākajām pilsētām pasaulē. Tāpat kā vairākumam cilvēku šajā valstī, arī man ir jaukta tautība – itāliešu vārds un uzvārds, Spānijas pase, izteikts portugāļu akcents un bagātīgs tautas mantojums.

Daļa manas ģimenes ir no Galīcijas – apgabala Spānijas ziemeļrietumos, kas ir saglabājis tam raksturīgo kultūru un valodu, tāpēc man ir arī stipras saites ar eiropiešu senčiem. Man bija iespēja dzīvot Galīcijā, studēt un iegūt maģistra grādu Santjago de Kompostela Universitātē (*Universidade de Santiago de Compostela*), un tur vēl joprojām darbojos, izstrādājot dažādus projektus. Uzskatu, ka esmu veicis pats savu svētceļojumu – nevis uz svētā Jēkaba kapu*, bet gan savas izcelsmes meklējumos. Taču šie meklējumi sākās jau pirms daudziem gadiem un bija viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc izlēmu studēt socioloģiju.

«ESMU VEICIS PATS SAVU SVĒTCEĻOJUMU NEVIS UZ SVĒTĀ JĒKABA KAPU, BET GAN SAVAS IZCELSMES MEKLĒJUMOS.»

Bakalaura grādu ieguvu ļoti haotiskā un brīnišķīgā iestādē – Buenosairesas Universitātē (*Universidad de Buenos Aires*). Tā ir viena no labākajām valsts universitātēm pasaulē, kurā studijas ir bez maksas, tajā studējis vairāk Nobela prēmijas laureātu nekā jebkurā

citā universitātē pasaulē, kurā studijas notiek spāņu valodā. Paradoksāli, bet tās izcilība akadēmiskajā darbā izteikti kontrastē ar Universitātes organizatoriskā darba kvalitāti. Studiju laikā man dažkārt radās sajūta, kā lasot bērnu spēļu grāmatu *Choose your Own Adventure* («Izvēlies pats savu piedzīvojumu»). Tajā pašā laikā, domāju, ka tieši šo apstākļu dēļ man bija iespēja daudz ko apgūt arī ārpus skolas, studiju gados uzmanība galvenokārt tika pievērsta kritiskās domāšanas pilnveidošanai. Šo iemeslu dēļ esmu ļoti pateicīgs par Buenosairesas Universitātē iegūto izglītību un esmu izlēmis šajā Universitātē rakstīt savu promocijas darbu.

«IZCILĪBA AKADĒMISKAJĀ DARBĀ IZTEIKTI KONTRASTĒ AR UNIVERSITĀTES ORGANIZATORISKĀ DARBA KVALITĀTI.»

Pateicoties Valsts izglītības attīstības aģentūras stipendijai, kopš 2013. gada septembra promocijas darba pētījumu veicu Latvijas Universitātē. LU izvēlējos vairāku atšķirīgu iemeslu dēļ. Es biju dzīvojis Rīgā jau iepriekš – 2010. gadā šeit pavadīju piecus mēnešus. Valstij tas bija ļoti smags laiks, un arī man tas bija kā dzīvot uz pilnīgi svešas planētas. Tikpat kā neko nezināju par Latviju, tik vien kā atrašanās vietu un galvaspilsētu. Es, protams, arī negaidīju, ka latvieši zinās kaut ko par manu valsti, taču atklāju ko pārsteidzošu. Cilvēki bija ļoti laipni un izpalīdzīgi, un es uzzināju par Latvijas plašo un bagāto kultūru un vēsturi. Daudzu iemeslu dēļ šis brīnišķīgi pavadītais laiks, kad iepazinu jaunu vidi un atšķirīgu pasaules uztveri, man palika spilgtā atmiņā. Šī pieredze man ir likusi saprast, ka, par spīti attālumam un abu zemju atšķirībām, cilvēkiem šeit ir līdzīgas problēmas kā pie mums. Sapratu, ka mums ir daudz

vairāk kopīgā nekā atšķirīga, un arī to, ko nozīmē pirms daudziem gadiem no pasniedzēja Universitātē dzirdētā frāze «cilvēka īstās mājas ir laiks, kurā viņš dzīvo».

Ieguvis šo vērtīgo pieredzi, atgriezies dzimtenē un turpināju studijas, bet paturēju prātā domu par atgriešanos Latvijā, lai iegūtu dziļākas zināšanas par tās sabiedrību un rastu atbildes uz neskaitāmiem jautājumiem. Darbā atklāju daudz līdzību starp Latīņameriku un Baltijas valstīm – daudz vienojošu iezīmju, tendenču, ekonomikas aktivitāšu ciklu, problēmu un citu lietu. Sapratu, ka dažkārt ir vieglāk ieraudzīt, raugoties no attāluma, izvēloties citu skatpunktu. Tāpēc izlēmu atgriezties Rīgā. Tagad tā bija cita vieta, cita vide un citi cilvēki ar tādām pašām problēmām kā manā dzimtajā zemē. Tā kā man vienmēr ir piemētusi zinātkāre un vēlme ceļot, pētniecība šeit man šķita kā brīnišķīga iespēja īstenot abas vēlmes.

Pašlaik mana svarīgākā nodarbošanās Rīgā ir promocijas darba pētījuma izstrāde. Pētu finanšu tirgu nozīmi pārejā no centralizēti plānotas ekonomikas uz tirgus ekonomiku, un kā piemēru esmu izvēlējies Latviju. Pētījumā apgalvoju, ka finanšu tirgiem bija būtiska, bet ne vienmēr pozitīva ietekme plašajās ekonomiskajās un sociālajās pārmaiņās, kas Latvijā norisinājušās kopš neatkarības atjaunošanas. Daudz laika pavadu lasīdams un rakstīdams par šīm problēmām, un ik pa laikam intervēju cilvēkus, kuri šīs pārmaiņas piedzīvoja. LU Ekonomikas fakultātē lasu lekcijas un vadu seminārus galvenokārt par ekonomiku un ekonomikas socioloģiju Latīņamerikā. Lekcijas vadu ar patiesu prieku un uzskatu, ka šī pieredze bagātina mani kā pasniedzēju starptautiskā un daudz-nacionālā vidē. Uztveru to kā pārbaudījumu un izglītojošu praksi. Piekritu savam draugam un kolēģim, kurš vienmēr apgalvo, ka pasniedzējam ir nepārtraukti jāizglītojas.

Pēc šajā valstī gūtās pieredzes varu sacīt, ka latviešiem piemīt divas brīnišķīgas īpašības. Pirmkārt, latvieši prot izbaudīt vienkāršas lietas, jo īpaši tādas, kas ir saistītas ar dabu. Sēņošana kopā ar draugiem vai ģimeni vasarā ir raksturīga tikai latviešiem, un tā kalpo kā lielisks piemērs – tā nemaksā gandrīz neko, bet sniedz nenovērtējamu iespēju pavadīt laiku kopā ar tuviem cilvēkiem. Otrkārt, latvieši ir patiešām izpalīdzīgi un gādīgi. To es varu teikt pēc savas pieredzes, jo, kad biju ieradies Rīgā, daudzi man piedāvāja dažādu palīdzību. Es to uzskatu par vienu no cilvēcīgākajām un cēlākajām rakstura īpašībām.

«SĒŅOŠANA KOPĀ AR DRAUGIEM VAI ĢIMENI VASARĀ IR RAKSTURĪGA TIKAI LATVIEŠIEM...»

Rezumējot iepriekš teikto, jutos laimīgs un gandarīts, ka man bija iespēja doties uz Latviju. Papildus akadēmiskajām zināšanām ieguvu neatsveramu dzīves pieredzi. Latvija vēl joprojām veidojas, un ir daudz jautājumu, kam jāpievērš uzmanība, sociālā integrācija varētu būt nozīmīgākais no tiem. Tajā pašā laikā Latvija ir apbrīnojama valsts ar daudzām vērtībām un milzīgu potenciālu sasniegt patiesu un izteiktu iedzīvotāju labklājības izaugsmi.

Nobeigumā vēlos izmantot iespēju un uzrunāt savus draugus, studentus un pasniedzējus. Ir ļoti svarīgi atcerēties un novērtēt to, ka mums ir iespēja iegūt augstāko izglītību. Lielai daļai cilvēku šādas iespējas diemžēl nav, un viņiem tiek liegta iespēja nodrošināt sev labāku dzīvi. Mums ir paveicies, ka esam dzimuši pareizajā vietā un pareizajā laikā. Mums vajadzētu iesaistīties to cilvēku dzīvē, kam nav tik ļoti paveicies, un izprast viņu pieredzi, lai stiprinātu taisnīgumu un vienlīdzību. Tā kā mums šī iespēja ir, uzskatu, ka jābūt atbildīgiem un jācēnšas veidot pasauli labāku un godīgāku. Kā teicis romiešu klasiķis un dramaturgs Terencijs, *homo sum, humani nihil a me alienum puto* (es esmu cilvēks, un nekas cilvēcis man nav svešs).

Foto no personīgā arhīva

Leonardo Patacini

Dzimis Buenosairesā, Argentīnā

Bakalaura grādu ieguvis Buenosairesas Universitātē

Maģistra grādu ieguvis Santjago de Kompostela Universitātē Spānijā

Latvijā dzīvojis piecus mēnešus 2010. gadā, 2013. gadā atgriezies otrreiz

Latvijas Universitātē veic promocijas darba pētījumu un ir lektors Ekonomikas un vadības fakultātē

Rakstu tulkojusi LU Humanitāro zinātņu fakultātes profesionālās maģistra studiju programmas «Rakstiskā tulkošana» studente Linda Legzdiņa

* Santjago de Kompostela pilsētā atrodas katedrāle ar Sv. Jēkaba pišļiem, un tā ir galamērķis vienam no pasaulē slavenākajiem svētceļojuma maršrutiem – Svētā Jēkaba ceļam (red. piez.).

From Buenos Aires to Riga

Born and raised in Argentina, Leonardo Patacini studied at the University of Buenos Aires and University of Santiago de Compostela in Spain. Patacini is an exchange researcher at the University of Latvia Faculty of Economics where he performs scientific work for his promotional paper and works as a lecturer. Patacini first came to Latvia in 2010 thanks to a scholarship granted to him by the State Education Development Agency of Latvia. Patacini returned to Latvia in 2013 to study the role of financial markets in the transition from the former centrally planned economies to market economies, with Latvia as an example. Patacini considers Latvia as a very interesting place and believes that the Latvian people are similar to Argentinians; nevertheless, he finds some Latvian ways of socialising, such as picking wild mushrooms, very unusual.

Aizrautība ārpus Universitātes sienām

Raksta tapšanas laikā velosipēds bijis izjaukts, tāpēc arī «kopbilde» izpalika. Foto: Ralfs Kokins

**Lauma ABRAMOVIČA, Evija ANSONSKA,
Ilze JANSONE, Jeļena POĻAKOVA, Kristīne ZAKSA**

Zinātnieki, pētnieki un pasniedzēji ir aizrautīgi cilvēki. Viņu kaislība ir viņu darbs, bet nereti brīvajā laikā viņi nodarbojas ar ne mazāk aizraujošām un interesantām lietām. Lūk, pieci stāsti par interesantiem Latvijas Universitātes pasniedzēju un pētnieku hobijiem.

Īpašais Ērenpreis

Ralfs Kokins, Teoloģijas fakultātes dekāns, kaismīgs teologs un mācītājs

Daudzie pienākumi un lielā darba slodze nevienu mirkli nav traucējuši aizrautīgi nodoties kādam no hobijiem, apgalvo R. Kokins. Tie ir tikai citi veidi, kā nodarboties ar urdošajiem jēgas, būtības, «kāpēc» jautājumiem. Tāpēc viņu aizrauj arī fotomāksla, visa veida tehnika, dabaszinātņu jautājumi, un tāpēc, automašīnā braucot, viņš bieži klausās tieši klasisko mūziku.

Būdam aktīva dzīvesveida piekritējs, R. Kokins bieži pārvietojas ar velosipēdu. Viņam pieder restaurēts 1940. gada *G. Ērenpreis Original*. «Iepriekšējais īpašnieks, Latvijā pazīstams seno velosipēdu speciālists, piedāvāja man šo eksemplāru neticami labā, oriģinālā stāvoklī, labi zinādam, ka nemēģināšu pārdot to tālāk, bet gan darišu visu, lai to restaurētu un saglabātu nākamajām paaudzēm.» Viņaprāt, senie velosipēdi esot īpaši. «Vienalga, no kura skatpunkta un uz ko raudzītos – uz rumbiņu, veco atspere un ādas sēdekli vai pārnese «zelta proporciju», pozitīvā atšķirība no jebkura, pat visdārgākā mūsdienu velosipēda ir tik acīmredzama!»

Velosipēda detaļas R. Kokins atrod dažādi, lielākoties no citiem entuziastiem. Savu istabu viņš daļēji esot pārvērtis par tādu kā darbnīcu, kur, atslēdzoties no ikdienas stresa, mūždien kaut ko skrūvē, jaut vai labo. «Senajam velosipēdam ir savs dzīvesstāsts

un dvēsele, tāpēc tajā nedrīkst likt mūsdienu detaļas – tā velosipēds zaudē daļu savas būtības, tas kļūst par kaut ko, kas tas īstībā nav, tas ir sakropļots un vairs neripo, kā *ērenpreisam* tik viegli un perfekti būtu jāripo. Tagad esam aizmirsuši un vairs nezinām, ko nozīmē ērtas braukšanas bauda, velosipēdam neticami labi un cēli ripojot. Ar veco *ērenpreisu* pat lielāki starppilsētu izbraucieni nesagādā grūtības, jo sēdēšana ir cilvēkam tik ērta un piemērota.» Runājot par jēgas meklējumiem tehniskās lietās, R. Kokins atzīst: «Man ir svarīgi ne tikai saprast, kā kaut kas darbojas, kā spēki pārnese. Es parasti redzu arī katras lietas garīgo, enerģētiski informatīvo pusi. Vai lieta ir skaista, kā tā būvēta, kāda filozofija tai pamatā? Skaistas lietas parasti arī izcili funkcionē – vai tas nav interesanti? Es vēl joprojām mēģinu atrast veidu, kā akadēmiski korekti runāt par šiem nenoliedzamajiem fenomeniem.»

Uzaugu sportojot

Didzis Bērziņš, doktorantūras students Sociālo zinātņu fakultātē, pasniedzējs

«Esmu vēl no tās paaudzes, kas uzauga bez datoriem. Mums neko citu nevajadzēja, tikai tikt pagalmā un spēlēt.» D. Bērziņš stāsta par laiku, kad sākusies viņa aizraušanās ar sportu. Esot bijis vienalga, kādu spēli spēlēt, un, kad ierastie sporta veidi apnikuši, izdomāti savi. Abi viņa vecāki bijuši sportiski – mamma spēlējusi futbolu, bet tētis gan spēlējis basketbolu pats, gan trenējis tajā citus. «Tikko varēju puslīdz sakaīgi paskriet, viņš mani ņēma līdzi uz treniņiem, kur uz sānu groziem visādi centos atdarināt to, ko lielie darīja galvenajā laukumā. Es tiešām uzaugu sportojot,» viņš atceras.

Bakalaura un maģistra studiju laikā doktorants sportojot arī pelnījis naudu, tāpēc varējis vēltīt daudz laika studijām un vienlaikus, darot to, kas patīk, nopelnīt. Augsta līmeņa sasniegumu gan viņam neesot. «Divās Latvijas jaunatnes basketbola izlasēs biju

D. Bērziņš kopā ar Kokneses futbola komandu. Foto no personīgā arhīva

Edgars Rencis. Foto no personīgā arhīva

kandidātos, bet abas reizes uz Eiropas čempionātu netiku. Divas sezonas esmu spēlējis Latvijas Basketbola līgas augstākajā līmenī,» skaidro D. Bērziņš, taču dažādu iemeslu dēļ abas sezonas neesot bijušas veiksmīgas. Kā panākumus sportists min uzvaras Latvijas Jaunatnes basketbola līgā, 2009. gadā Latvijas Basketbola līgas (LBL) 2. divīzijas čempionātā un Studentu basketbola līgā. Divas reizes D. Bērziņš saņēmis atzinību kā LBL 2. divīzijas mēneša spēlētājs.

«Cenšos dzīvot tā, lai spriedzes ir iespējami mazāk, bet, protams, dažkārt sports palīdz atslēgties no sasprindzinājuma. Man patīk tas, ar ko nodarbojos Latvijas Universitātē. Sportoju tieši šī paša iemesla dēļ – man tas ļoti patīk.»

D. Bērziņš spēlē arī futbolu un trenē tajā citus. Viņš stāsta, ka abiem ar sievu esot jaunāki brāļi, kuriem patīk spēlēt futbolu un kuri ļoti vēlējušies savu komandu. «Piekritu viņiem palīdzēt, un izveidojām Kokneses futbola komandu. Jāteic, lai arī pasākums prasījis daudz laika un finansiālo resursu, rezultāti izrādījušies daudz labāki nekā gaidīts.» Latvijas Jaunatnes futbola čempionātā četru gadu laikā iegūti augsti rezultāti.

D. Bērziņš apgalvo, ka studijas sporta dēļ neesot cietušas, jo «profesionāls sportists no manis neiznāks». Prioritātes dzīvē esot skaidri definētas, un «sports kļūva par brīvā laika aktivitāti, lai gan tam joprojām ir būtiska nozīme manā dzīvē».

Desmitiem kilometru basām kājām

Edgars Rencis, LU Matemātikas un informātikas institūta pētnieks un Datorikas fakultātes docents

E. Renča hobijs ir garo distanču skriešana. Par savu aizraušanos viņš stāsta: «Skrienu katru dienu, reizēm pat divas reizes dienā – no rīta un vakarā. Regulāri piedalos dažādās skriešanas sacensībās visdažādākajās distancēs, bet vislabāk man patīk garās distances – no pusmaratona uz augšu. Esmu noskrējis arī piecus ultramaratonus, visi bijuši robežās no 50 līdz 55 km. Ja neskaita ziemu, tad praktiski visus skriešanas treniņus aizvadu basām kājām.»

Iemesls, kāpēc E. Rencis sācis skriet basām kājām, bijusi mūžīgā cīņa ar traumām un to šķietamo nenovēršamību. Nevarējis pieņemt apkārt valdošo uzskatu, ka skriešana ir ļoti traumatiska sporta veids, un, ja grib skriet, tad ar traumām nāksies sadzīvot. Tā sācis pētīt iespējas, kā skriet bez traumām, un atklājis baskāju skriešanas pasauli. «Iedziļinoties šīs kustības piekritēju loģikā, izpētot pamatojumus, kļūst saprotams, kāpēc mūsdienās apavi padarījuši šo sporta veidu tik traumatisku. Pārgāju uz baskāju skriešanu, lai izvairītos no traumām, un tikai vēlāk atklāju, ka līdz ar to nāk arī virkne citu pozitīvu blakusefektu – skriet kļūst patīkamāk, uzlabojas arī citi veselības aspekti un imūnsistēma kopumā, tiek patērēts mazāk enerģijas un tādēļ ir labāki rezultāti sacensībās. Domāju, ka

ikvienam skrējējam būtu vērts vismaz izmēģināt skriešanu basām kājām, it sevišķi, ja ir kādas problēmas ar skriešanas traumām,» atzīst E. Rencis.

Jautāts par to, vai ikdienā viņam jāsaskaras ar interesantām situācijām, E. Rencis atzīst: «Nereti, kad ikdienā trenējos, sveši cilvēki uz ielas nāk klāt un jautā, kāpēc man nav apavu, kāpēc skrienu basām kājām vai ko tamlīdzīgu. Reizēm nākas uzklaut visdažādākās replikas, kādas vien cilvēkiem ātrumā ienāk prātā, mani ieraugot. Tāpat arī sacensībās gadās pa kādam, kurš vēl nav saskāries ar šādu skriešanas veidu, taču skrējēju sabiedrībā tas jau ir krietni retāk. Ir dzirdētas arī dažādas komiskas frāzes, piemēram, «kad mani šajās sacensībās pat cilvēks basām kājām apdzina, tad gan gribējās uzreiz stāties ārā!»»

2012. gada pavasarī E. Rencis nodibinājis Latvijas Baskāju skriešanas biedrību, kuras mērķis ir popularizēt dabiskās skriešanas priekšrocības. Sadarbībā ar *Adventure Tour Time* 28. septembrī norisinājās 1. Baltijas Baso pēdu ultramaratons. Tajā piedalījās arī skrējēji no Igaunijas un Lielbritānijas. No skrējējiem par pasākumu saņemtas ļoti pozitīvas atsauksmes.

«Baskāju kustības piekritēju skaits arvien pieaug. Vēl pirms dažiem gadiem līdzīgi domājošos Latvijā varēja uz vienas rokas pirkstiem saskaitīt, bet nu jau Latvijas Baskāju skriešanas biedrība pulcē 54 biedrus, un ir arī tādi baskāji, kas nav mūsu biedri. Plānojam nākamgad rīkot 2. Baltijas Baso pēdu ultramaratonu, jo atsaucība pirmajā pasākumā bija ļoti laba,» par nākotnes plāniem stāsta E. Rencis.

Mūzika dziedina dvēseli

Enoks Biķis, Medicīnas fakultātes asociētais profesors

Mūzika ir intelektuāls piedzīvojums, kurā klausītājs dodas kopā ar izpildītāju. Uzskatot mūziku tikai par fonu, to pazemojam, devalvējam tās nozīmi, uzskata E. Biķis, kas līdztekus medicīnai un jauno ārstu sagatavošanai mūžu veltījis arī ērģeļmūzikai.

Uzklusot profesora dzīvesstāstu, ir skaidrs, ka mūzika viņa dzīvē bijusi klāt vienmēr. Māte – pianiste un klavierskolotāja, bet tēvs mācītājs. Klavierspēles apguve mājā, kurā vienmēr skanējuši tādu komponistu kā Lista, Rahmaņinova, Čaikovska un citu klasiķu darbi, piecu bērnu ģimenē bija pašsaprotama lieta jau no mazotnes. Profesora jaunākais brālis, kas pārāgri aizgājis aizsaulē, bijis profesionāls pianists un studējis Maskavas konservatorijā, strādājis Jāzepa Vītola Latvijas Valsts konservatorijā (vēlāk Mūzikas akadēmijā), vadījis Klavieru katedru, pie viņa mācījies arī pašlaik slavenākais latviešu pianists Vestards Šimkus.

Mīlestība uz ērģeļmūziku atnākusi, studējot medicīnu, kad, pateicoties tēvam, E. Biķim bijusi iespēja pašmācības ceļā sākt apgūt ērģeļspēli Sv. Mateja baznīcā. Profesors spēlēja dievkalpojumos,

Enoks Biķis

sākumā aizvietojojt pieredzējušus ērģelniekus, bet vēlāk jau pats uzstājās ar koncertiem. Lai uzlabotu virtuozitāti un apgūtu mūzikas vēsturi, paralēli medicīnas studijām vakaros konservatorijā E. Biķis apmeklēja klavierspēles nodarbības, bet iedvesmu smēlies izcilu latviešu un pasaules ērģelnieku koncertos Latvijā un Krievijā.

Profesors spēlējis daudzās Latvijas baznīcās, kopā ar domu biedriem muzicējis visās Kurzemes baroka laika baznīcās, spēlēts arī Liepājas Svētās Trīsvienības katedrālē, kurā atrodas pasaulē lielākās vēsturiskās mehāniskās ērģeles. E. Biķis vienmēr izjutis cieņu pret LU Lielās aulās ērģelēm, kuras viņš spēlējis Medicīnas fakultātes (MF) izlaidumos. Viņš arī pašlaik piedalās ziedojumu vākšanā to atjaunošanai.

Miļākās profesoram tomēr ir Vecās Ģertrūdes baznīcas ērģeles, kuras spēlētas visvairāk, pēdējo reizi 70 gadu jubilejā, kad E. Biķis saviem studiju biedriem un LU MF kolēģiem bija sarīkojis grandiozu koncertu, kurā tika izpildīti gan itāļu vecmeistaru darbi, gan mūsdienu amerikāņu autoru skaņdarbi, tostarp korāļu apdares.

Profesora sapnis ir spēlēt Rīgas Doma baznīcas ērģeles, bet pret tām viņš izjūtot ļoti lielu bijību, tāpēc vēlas vēl pavingrināties un dara to mājās ar savu *Yamaha* sintezatoru, kuru iespējams uzstādīt ērģeļu režīmā.

E. Biķis ir pārliecināts, ka mūzika dziedē dvēseli, palīdz atveseļoties pacientiem un atgūt spēkus ārstam pēc smagas darba dienas. Ne velti medicīnā pastāv mūzikas terapijas virziens un bērniem vakaros tiek dziedātas šūpuļdziesmas – atzīst profesors. Viņš uzskata, ka mūzika palīdz būt daudz iejutīgākam medikim, tāpēc daudzi MF mācībspēki ir prasmīgi mūziķi.

Ar pūķi pa jūru

Kristīne Zaksa, Ekonomikas un vadības fakultātes Starptautisko un sabiedrisko attiecību sektora vadītāja

«Kaitošana kļuva par manu hobiju tīri nejauši. Pirms diviem gadiem vasaras nogalē ar draudzeni braucām uz jūru sauloties, un viņa bija sarunājusi sev pirmo kaita nodarbību. Pati nebiju domājusi piedalīties šajās apmācībās,» stāsta K. Zaksa. «Bet, tā kā todiens vēja lāgā nebija, kaita instruktors atstāja mums mācību pūķi uz nedēļas nogali, un es apsoliju, ka pirmdien viņam to atdošu. Kad satiku kaita instruktoru, viņš jautāja, vai man ir *hidra* (hidrotērps). Nebija. «Rītvakar ir ļoti labs vējš. Aizbrauc nopērc *hidru*, un rīt braucam uz jūru,» teica instruktors. Pie sevis nodomāju, ka gan jau *hidra* saimniecībā noderēs,» atceras K. Zaksa, smejojot, ka vēl tagad nesaprot, kam gan tā varētu noderēt, bet tērpu nopirkusi un nākamajā vakarā bijusi jūrā. «Man nebija nodoma šo sporta veidu apgūt. Pie tam man bija bail no dziļa ūdens un viļņiem, peldēšanas prasmes arī nebija diez ko labas. Bail bija no lielā kaita, jo sapratu, cik liela jauda tam ir – viena

Kristīne Zaksa. Foto no personīgā arhīva

lieka kustība, un mani var aizraut pa gaisu vai aizvilkt pa smiltīm,» nodrebinašām stāsta K. Zaksa.

Tomēr viņai veicies diezgan labi, un nodarbības beigās instruktors jau palaidis jūrā taisīt *bodydragus* jeb šļūkt ar pūķi pa ūdeni uz vēdera, bez dēļa. Viļņi šķītuši milzīgi, un bailes bijušas neapraķstāmas, bet bijis arī iekšējs spīts neizrādīt citiem, ka to nevar. «Jāatzīst, ka *dragošana* ļoti iepatikās un sagādāja kolosālas emocijas. Kaut ko tik foršu nebiju piedzīvojuši nevienās ūdens atrakcijās! Tajā brīdī radās azarts to apgūt. Grūtākais mācībās bija iekšējo bailu pārvarēšana. Uzreiz pēc pirmās nodarbības ar draudzeni nolēmām bez instruktora palīdzības pamēģināt vadīt pūķi – protams, ilgi nebija jāgaida, kad pūķis jau vilka mani pa smiltīm...»

K. Zaksa atzīst, ka vēl joprojām līdz galam neizprot šo savu īpašību – ar tik lielām bailēm tomēr ņemt rokās kaitu un neatlaidīgi turpināt mācības. «Toties, kad sanāca aizbraukt pirmos 100 metrus ar dēli, sajūtas bija fantastiskas! Un vēl joprojām katra kaitošanas sesija sagādā neapraķstāmu laimes sajūtu. Ja pirms tam ir bijis kāds krenķis, pēc kaitošanas problēmas sāk šķīst niecīgas. Cik kaitotājus esmu jūras krastā satikusi – visiem noskaņojums ir pozitīvs, visi smaida un ir ļoti komunikabli. Savukārt, ja kādu laiku nav bijis vēja vai arī vēja prognoze ir pievilusi, tas var uzdzīt īgnumu un neapmierinātību. Šis sporta veids izraisa atkarību. Tagad mana diena itin bieži sākas un beidzas ar vēja prognožu pētīšanu. Gaisa temperatūrai un nokrišņiem īpašas nozīmes nav, visu izšķir piemērots apģērbs. Gaidu, kad uzsnigs, lai varētu braukt ar sniega dēli pa pļavām, aizsalušo Ķīšezeru vai gar jūru, ja būs attiecīgs vēja virziens un pietiekams sniega segums.»

Keen and Passionate also Outside the University Walls

Scientists, researchers and teachers are passionate and dedicated people. While eager for their job, they engage in no less exciting and fun things outside the working hours as well. The article speaks about the surprising hobbies of five teachers and researchers. Well-known Theologian, Pastor and Dean of the UL Faculty of Theology Ralfs Kokins, is also a keen photographer and technology enthusiast. He owns a restored 1940 *G. Ērenpreis Original* bicycle and spends a lot of time taking the very best care of this almost antique value, using genuine parts only. Didzis Bērziņš, a doctoral student and lecturer at the Faculty of Social Sciences of the University of Latvia (UL), is seriously involved in sports. He used to be a high level football and basketball player and now is coaching the young football players. Long-distance running is the passion of Edgars Rencis, a researcher at the UL Institute of Mathematics and Computer Science and assistant professor at the UL Faculty of Computing. Rencis runs barefoot, as he strongly believes that barefoot running is much more suitable and natural for us. Enoks Biķis, an associate professor at the UL Faculty of Medicine in addition to medicine and training of young doctors, takes a great interest in organ music. Despite looking so fragile and feminine, the Head of Department at the UL Faculty of Economics and Management Kristīne Zaksa, is passionate about kiting.

Rīgas pirmajai tipogrāfijai – 425

Aija TAIMIŅA, LU Akadēmiskā bibliotēka

Par grāmatiespiešanas sākumu Rīgā un Rīgas pirmo tipogrāfu zinām maz. Pilsētas ielās nekas neatgādina par to vīru, kas 16. gs. līcis pamatus mūsdienu Latvijas grāmatrūpniecībai. Nav zināma Rīgas pirmā tipogrāfa, flāmu izcelsmes grāmatizdevēja un grāmattirgotāja Nikolausa Mollina (*Mollyn, Mollinus, Mollijns*, ap 1550/1555–1625) kapavieta (tāpat kā daudziem citiem, kas miruši mēra laikā). Nav saglabājies arī nams Krāmu ielā, kur atradusies pirmā tipogrāfija, grāmatu veikals. Tāpat neizdosies skatīt N. Mollina vaibstus: nav atrodams neviens viņa portrets. Atšķirībā no daudzām citām Eiropas pilsētām, Rīgā nav pieminekļa tās pirmajam tipogrāfam, un arī grāmatniecības vēstures muzejs vērš durvis tālākā nākotnē. Vislabākā liecība par N. Mollina devumu ir mūsu atmiņas institūciju, proti, bibliotēku, krājums. Likumsakarīgi, ka senākās Latvijas bibliotēkas *Bibliotheca Rigensis* turpinātājas – LU Akadēmiskā bibliotēkas – seniespieddarbu kolekcijā atrodams vispilnīgākais Mollina izdevumu klāsts, kur vienuviet saglabājušies seno drukas darbu fragmenti gan kā vienlapes un makulatūra, gan reprezentablas grāmatas ādas sējumos, kas rotāti ar zeltītiem Rīgas ģerboņiem.

Veltījums Mollina gadam

Pirmās Rīgas tipogrāfijas 425. gadskārtu atzīmējot, vērts atgādināt par vairākiem veltījumiem Mollina gadam. Pavasarī Latvijas Nacionālā bibliotēka un LU Akadēmiskā bibliotēka kopīgi sarīkoja izstādi *Gedruktu zu Riga* («Iespēsts Rīgā»), ko pavadīja gan konference (jeb lasījumi), gan nelielā tirāžā iznācis elegants Mollina izdevumu katalogs. Mollina tipogrāfijas grāmatu repertuāru atspoguļo ilgi gaidītais un rudenī iznākušais «Latvijas citvalodu seniespiedumu kopkatalogs 1588–1830. Sērija A» (Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2013). Rīgas pirmās tipogrāfijas jubileju ar īpašu marku «Grāmatu drukai Latvijā 425» un aploksnī (autore – māksliniece Arta Ozola-Jaunarāja), kā arī pirmās dienas zīmogu 22. oktobrī atzīmēja Latvijas Pasts. Mollina tipogrāfijai veltītās markas prezentācija LU Akadēmiskajā bibliotēkā ievadīja Latvijas Poligrāfijas uzņēmumu asociācijas rīkoto Drukas dienu, kuras dalībniekiem bija iespēja ekspressizstādē aplūkot pirmās Rīgā iespēstās grāmatas. Visos Mollina gada jubilejas pasākumos uzmanības centrā bija 16. gs. beigu – 17. gs. sākuma izdevumi no LU Akadēmiskās bibliotēkas krājuma.

N. Mollina 37 darbības gados (1588–1625) Rīgas tipogrāfijā iespēsti vairāk nekā 180 izdevumi. Daudzi no tiem ir saglabājušies tikai vienā eksemplārā, citi zināmi, bet vairs nav pētniekiem pieejami un uzskatāmi par gadsimtu gaitā zudušiem. Jaunākie pētījumi arvien paplašina reti sastopamo Mollina izdevumu repertuāru un to izplatības ģeogrāfiju.

Rīgas pirmā tipogrāfa Nikolausa Mollina dzīvesgājums un viņa darbība šķiet ļoti pārredzams un visnotaļ pamatīgi pētīts Rīgas intelektuālās pagātnes jautājums, kas pēdējā gadsimta gaitā atkārtoti aplūkots grāmatniecības vēsturei tradicionālā, pat klasiskā interpretācijā. Tas vedina domāt, ka jaunus atklājumus

Dāvinājuma iesējums manierisma stilā ar Rīgas ģerboni, piederējis Rīgas rātes virssekretāram Oto Kannem.

Rīga, pie Mollina tipogrāfijas?, 1597. Āda, zeltījums.

Orationes tres... Edabantur Rigae: Mollinus, 1594.

Foto no LU Akadēmiskās bibliotēkas arhīva

un zināmo faktu kontraversīvas interpretācijas diez vai ir iespējams sagaidīt. Tomēr joprojām ir pietiekami daudz faktogrāfisku neskaidrību (īpaši par N. Mollina dzīvi pirms ierašanās Rīgā) un neatbildētu, pat mīkļainu jautājumu, kas saistās ar Rīgas pirmās tipogrāfijas darbu laikā no 1588. līdz 1625. gadam, un jo īpaši – ar N. Mollina ierašanās motivāciju un apstākļiem, viņa tipogrāfijas atbalstītāju un autoru loku. Faktu krājums lēnām aug, tomēr mūsdienīgu analīzi vēl gaida vairāki viskomplicētākie jautājumi: N. Mollina kā tipogrāfa loma 16. gs. beigu politisko un reliģisko cīņu laukā kā Antverpenē, tā Rīgā, viņa ierašanās Rīgā jeb drīzāk – uzaicināšanas apstākļi un dziļākā motivācija, Rīgas tipogrāfijas nozīme teoloģisku, politisku, sociālantropoloģisku ideju pārnesē. Vācu kultūrvēsturnieks Aleksandrs Krauss (*Alexander Kraus*) pārskatā par Mollina tipogrāfijas darbu no jauna definējis tā nozīmi: tā bija mediju revolūcija Eiropas perifērijā. Jāpiekrīt Krausa formulējumam, kas vienlaikus piesaka jaunu pētījumu loku: kā interese realizēja jaunais, revolucionārais medijs – proti, Nikolausa Mollina Rīgas tipogrāfija? Un kā skaidrojams fakts, ka N. Mollins 1588. gadā ieradās Rīgā: kādas aprindas pārstāvēja tie, kas N. Mollinu ataicināja, kādas personas šajā norisē iesaistījās un kādi apstākļi izraisīja nepieciešamību pēc iespēstas informācijas Rīgā?

Mollina tipogrāfijai veltītās markas. Foto no LU Akadēmiskās bibliotēkas arhīva

No Antverpenes līdz Rīgai

N. Mollins nācis no Antverpenes tipogrāfu un gravīru izdevēju Molliju dzimtas. Rīgas pirmā tipogrāfa uzvārdam ir vairākas formas: Antverpenes laikā – flāmu *Mollijnss* (*Mollijns*), bet Rīgas laikā – vāciskotā *Mollins* (*Mollin*, *Mollyn*). Rīgas pirmiespiedēja tēvs Jans Mollijnss Vecākais (*Mollijns*, 1500–1576) ir viens no Antverpenes daudzajiem tipogrāfiem. Niklāss Mollijnss amatu pamatos apguva sava tēva tipogrāfijā, tad divus gadus (1573.1.V–1575.1.V) strādāja par iespiedēju Antverpenes visu laiku izcilākā grāmatiespiedēja Kristofa Plantēna (*Plantin*, 1520–1589) tipogrāfijā un jau no 1579. gada sāka patstāvīgu darbību. Pēdējais izdevums Niklāsa Mollijnsa Antverpenes tipogrāfijā iznāca 1587. gadā. Par N. Mollijnsa Antverpenes laiku ziņas vāktas tikai pēdējos gadu desmitos, par to jāpateicas Nīderlandes (Flandrijas) un Beļģijas grāmatniecības vēsturniekiem, tāpat kā bibliotēku digitālo kolekciju un datubāzu veidotājiem, kas dara pieejamus unikālus seniespieddarbus, tā pētījumiem piešķirot jaunu nozīmi. Tāpēc vairākas no zināmajām Niklāsa Mollijnsa Antverpenes tipogrāfijā drukātajām grāmatām ir ieraugāmas un lasāmas ar globālā tīmekļa starpniecību. Jāsecina, ka Niklāsa Mollijnsa Antverpenes laika devums ir bijis nopietns (eventuāli 42 nosaukumi).

Cēlonis, kādēļ Niklāsam Mollijnsam nācās pamest Spānijas karalistei pakļauto protestantisko Antverpeni un Flandriju uz vieniem laikiem, ir jāmeklē reliģisku, politisku, militāru kaislību plosītās pilsētas vēsturē Nīderlandes revolūcijas jeb 80. gadu kara sākumposmā (1568–1648). Mollijnsa tipogrāfiju repertuārs konsekventi

Samsonius, Hermann. *Himmliche Schatzkammer...* Riga: Gedruckt durch Nicolaum Mollyn In Verlegung Christian Rittawen Buchbinders Im Jahr 1625. Titullapa. Foto no LU Akadēmiskās bibliotēkas arhīva

licina, pirmkārt, par darbošanos Antverpenes pilsētas pārvaldes interesēs (sistemātiski iespiežot maģistrāta oficiālos rīkojumus un paziņojumus) un, otrkārt, par piederību radikālo kalvinistu dumpīgajām aprindām. N. Mollijnsam katoļu ticība un spāņu valdība nebija pieņemama, viņš, tāpat kā tūkstošiem citu Antverpenes iedzīvotāju, 1586. gada otrajā pusē pilsētu pameta. 1588. gada martā N. Mollijns bija Rīgā, lai te veidotu pirmo tipogrāfiju pilsētas un visa reģiona vēsturē. Kādi apsvērumi viņu vadīja, kad viņš pameta Antverpeni, lai starp visām Augsburgas konfesijai un Hanzas savienībai piederīgajām pilsētām izvēlētos tālo Rīgu? Bet varbūt labāk jautāt: kādēļ Rīga izvēlējās kalvinistu un savas pilsētas patriotu N. Mollijnsu no tālās Flandrijas? Līdz galam uz šiem jautājumiem atbildēt nav izdevies. Turpmāk nekādas zīmes Mollina drukātajās grāmatās neliecinās par viņa zaudēto dzimteni un flāmu izcelsmi.

Pirmā tipogrāfija – Rīgas rātes mediji

N. Mollins 1588. gada pavasarī ieradās Polijas kronim pakļautajā Rīgā reliģiski un politiski nokaitētā laikā (Kalendāra nemieru noslēguma periodā), kas dažās epizodēs atgādināja Antverpenes situāciju. Ir vērts ar vairāk nekā 400 gadu distanci palūkoties uz likumsakarībām, kas bija par iemeslu tam, ka Rīgā tika izveidota pirmā tipogrāfija. Kritiskā politiskā situācija 1586.–1589. gadā ļāva izprast Mollina tipogrāfijas misiju; proti, tipogrāfijai bija jāklūst par mediju, informācijas avotu un, izmantojot rakstīta, iespiesta un izplatīta vārda spēku, publiski jāvēsta par Rīgas leģitīmās varas – rātes – pozīciju.

1591. gada 1. janvārī Rīgas rātes apstiprinātājā privilēģijā Mollīna tipogrāfijas darba mērķi tika formulēti šādi: «Dieva goda izplatīšanai un viņa svētā vārda dēstīšanai, kā arī baznīcu un skolu uzturēšanai un īpaši kopīgā labuma tālākam turpinājumam.» N. Mollīna pienākums bija arī bez maksas nodot savu izdevumu eksemplāru bibliotēkai, lai iznākmā «katrs šai pilsētā pēc vajadzības varētu apmierināt savu vajadzību (*notturfft*) pēc grāmatām, kalendāriem, bildēm un zīmētām vēstulēm». Skaidrs, ka pilsētai lojāla un protestantismam piederīga grāmatiespiedēja darbība aktīvas kontrreformācijas laikā bija uzlūkojama kā pretspēks katoļiski jezuitiskās ideoloģijas intervencei – «lai rūpīgi sargātos pret visiem viltojumiem, ķecerībām, paskvilām un šādām novirzēm, ja tādas rastos». Bez tam Mollīna drukas darbiem dažādās formās iespējami plašam interesentu lokam bija jāapliecina pilsētas un tās pārvaldes lojalitāte, tā mazinot potenciālo juridisko vai pat militāro sankciju iespēju. Divi pirmie Mollīna Rīgas tipogrāfijas iespiedumi 1588. gadā to pārlicinoši apstiprina: pēc Rīgas baznīcas kārtības, kas fiksēja luteriskās baznīcas pamattiesības un funkcijas (izdevums nav saglabājies), sekoja Limbažu mācītāja Anselma Boka (*Bock, Boccius, Tragus*) apsveikuma dziesma jaunajam suverēnam, Polijas karalim Sigismundam III un viņa kancleram Janam Zamojskim. Boka dzejojumam ir nevis literāra, bet politiska un diplomātiska vērtība, un *Carmen gratulatorium* pilsētas tipogrāfijas izdevumā ar pilsētas mācītāja Oderborna ievadvārdiem dzejā varēja būt noderīga dāvana (vai ierocis) turpmākajās diplomātiskajās pārrunās.

Mollīna tipogrāfijas repertuārs turpmākajos 37 gados liecina, ka viņa darbībā ieinteresētā puse bija, pirmkārt, Rīgas pilsētas oficiālās aprindas – rāte, luteriskās baznīcas vadība, skola – un, otrkārt, Rīgas iedzīvotāji. N. Mollīns iespieda rātes rīkojumus, literārus sacerējumus, kas tiešā vai diskrētākā formā izgaismoja pilsētnieku un pilsētas nostāju politiskos un diplomātiskos jautājumos, darbus, kas kalpoja kā lojalitātes apliecinājumi augstu stāvošiem Polijas–Lietuvas valsts pārstāvjiem. Salīdzinot N. Mollīna Antverpenes un Rīgas devumu, redzams, ka viņš abos gadījumos ir pilsētas patriots un darbojas leģitīmās varas pusē,

tomēr Rīgas laikā vairs nav jūtams nekas no agrākā konfesionālā un politiskā radikālisma. Mollīna repertuārs arī netieši vēsta par cēloni viņa atnākšanai uz Rīgu: tas bija Rīgas rātes politiski tālredzīgs aicinājums, pasūtījums, lai grāmata kalpotu kā ideju pārneses līdzeklis nedrošajos un mainīgajos apstākļos. Polemisks raksts, grāmata, vienlape ir medijs, autora un tā auditorijas vidutājs, tribīne. Līdz ar N. Mollīnu Rīgas autori ieguva iespēju izdot savus sacerējumus, bet Rīgas publika – tos lasīt. Mollīna tipogrāfijas repertuārs liecina, ka Rīgā tika radīta un tātad rīdziniekiem bija nepieciešama daudzveidīga garīgā un laicīgā literatūra: baznīcas rokasgrāmatas, teoloģiski traktāti, celmsīgi sprediķi, oficiālie raksti (rātes rīkojumi), kalendāri, skolu grāmatas, politiski nozīmīgi teksti, gadījuma rakstura izdevumi (apsveikumi un atvadu vārdi Rīgas pilsoņiem), daiļliteratūra (īpaši neolatiņu dzeja), arī apcerējumi, kuros atrodami dabaszinātniska satura vērojumi (piemēram, par komētām).

LU Akadēmiskās bibliotēkas kolekcija pārlicinoši prezentē Mollīna izdevumus visā to daudzveidībā. Rīgā (tāpat kā citviet) *melnās mākslas* uzplaukums jeb tipogrāfijas iedibināšana ir bijusi sociālu un intelektuālu pārmaiņu sākotnē – jaunu domāšanas paradigmu rosinātāja.

Mollīna tipogrāfijas ieguldījumu un nozīmi Latvijas kultūrai raksturo virkne faktu:

Pirmais grāmatizdevējs un tipogrāfs Rīgā, kas iespiedis grāmatas latīņu, vācu, zviedru, somu un latviešu valodā

Izdevis pirmo Rīgā iespiesto grāmatu latviešu valodā (1615)

Pirmais, kas Rīgā iespiedis notis (1592)

N. Mollīns Rīgā aizsāka ne tikai grāmatiespēšanu, bet arī grāmatu grafiku un iespiedgrafiku (kokgriezumus, vara grebumus, ofortas) kā mākslas žanrus. Viņa darbnīcā strādājis pirmais Rīgas vara gravieris Heinrihs Tūms

Mollīna gravieris Heinrihs Tūms ir pirmā Rīgā iespiestā ekslibra autors

Mollīna tipogrāfijā iespiestā Rīgas panorāma (1612) un Rīgas plāns (1621) ir pirmie šāda veida grafiskie darbi, kas zīmēti Rīgā uz vietas (*in situ*) un tepat arī izdoti

Tipogrāfijas paspārnē darbojies pirmais zināmais grāmatu veikals Rīgā

Ar Mollīna tipogrāfiju saistīta pirmo divu zināmo Rīgas grāmatasēju darbība. Pateicoties tam, ka turpmāk meistarų skaits pieauga un to kvalifikācija bija atbilstoša, 1630. gadā tika iedibināts Rīgas grāmatasēju amats

Vecākais Rīgas iespieddarbs *Carmen Gratulatorium*, Nikolauss Mollīns, 1588. Foto no LU Akadēmiskās bibliotēkas arhīva

Riga's First Printing House Marks 425th Anniversary

In the spring of 1588, Nicolaus Mollinus, the founder of the first printing house in Riga, arrived at the Latvian capital, which was under Polish rule at the time. Originating from Antwerp in Belgium, Mollinus comes from a family of typographers and engravers. Mollinus' biography and reasons for coming to Riga have been extensively researched during the last decades. His true motives might remain a mystery, but it is likely that the town council of Riga made a politically far-sighted order of books to transfer ideas in the unstable and dangerous conditions of the time. The most exhaustive collection of publications by Mollinus can be found at the depository of historic printed material at the University of Latvia Academic Library. The library was founded on the basis of *Bibliotheca Rigensis*, the first library in Latvia. The collection features broadsides and excerpts from old printed material saved in the form of broadsides, as well as presentable books in leather and bindings decorated with gilded Coats of Arms of Riga.

LU Kendo klubā reģistrēti 14 biedri. Foto no Kendo kluba arhīva

Japāna ienāk Universitātes sporta zālē

Katrīna ŽUKOVA, *Alma Mater* korespondente

Austrumu pasaules noslēpumi jau gadsimtiem ilgi interesē arī eiropiešus. Laika gaitā Eiropā ir ienākusi Austrumu kultūra, filozofija, ēdieni un, protams, cīņas māksla. Kendo ir viens no cīņas mākslas veidiem, un to ir iespējams apgūt Latvijas Universitātes Kendo klubā.

Kendo ir moderna zobenu cīņa, tulkojumā nozīmē – ‘zobena ceļš’, un tās aizsākumi meklējami samuraju laikā Japānā. Līdz ar samuraju klanu likvidēšanu daudzi Japānā palika bez nodarbošanās un filozofijas, kas bija veidojusies gadsimtu garumā. Senseji jeb skolotāji neļāva samuraju mācībai pazust nebūtībā, viņi dibināja skolas, kur mācīja samuraju kustības, līdz attīstījās zobenu tuvciņa – kendo, stāsta LU Ekonomikas un vadības fakultātes maģistra programmas studente Agnese Šteinberga, kura ar kendo nodarbojas vairāk nekā trīs gadus.

Kultūršoks Imantā

Kailām kājām, zilos tērpos, paklanoties LU Kendo kluba dalībnieki ienāk LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes sporta zālē. Šķiet, katrs no viņiem savas mantas vienmēr atstāj vienā un tai pašā vietā. Pačalojuši un palēkājuši pa īpaši amortizētu grīdas klājumu, viņi sastājas aplī, tā iekšpusē no bambusa zobeniem (*šinai*) izveidojuši zvaigznīti.

Aplī viņi reizē iesildās, izpildot aerobikai līdzīgas kustības. Tās pavada divaina sasaukšanās. Kā stāsta A. Šteinberga, notiek skaitīšana japāņu valodā. Iesildīšanās vadītājs sauc «viens, divi», pēc tam pārējie «trīs, četri», un tā tas turpinās. Pēc tam kendoisti

paklanās viens otram, sasitas ar zobeniem. Tad seko maza meditācijas pauze, kur cīņas piekritēji, apsēdušies uz ceļiem, aizvēruši acis, salikuši rokas kopā, atbrīvojas. Agnese stāsta, ka šādi kendoisti ne tikai atbrīvojas, bet arī «virza kosmosa enerģiju vēderā caur rokām. Tas ir saskaņā ar japāņu filozofiju».

Pēc meditācijas viņi atgriežas jau iepriekš zināmajās vietās, lai saģērbtos cīņai. Un pēkšņi visi ir vienādi, caur kendo tērpu ne vecumu, ne dzimumu nevar noteikt, ja vien kādai dāmai no aizsargķiveres (*men*) nerēgojas sapītā bize. Sākas kendo kustību vingrinājumi vienam pret otru, un pēcāk seko brīvā cīņa – divcīņa.

Pietiek ar vienu dūrienu

A. Šteinberga stāsta, ka kendo ir ļoti pateicīgs sporta veids. Viņa min, ka savā starpā treniņā cīnās gan 60 gadus vecs vīrietis, gan meitene, kurai tikko palikuši 17 gadi. «Katrā vecumā ir savs kendo. Kad esi jaunāks, tev ir vairāk spēka. Viegļāk izpildīt fiziskos vingrinājumus, bet, kļūstot vecākam, to pašu vieglāk veikt ar prātu. Kendo, tāpat kā jebkura cita japāņu cīņa, balstās uz to, ka attīsti sevi iekšēji.»

Vladimirs Kindzulis, LU Kendo kluba vadītājs un Latvijas Kendo federācijas priekšsēdētājs, klāsta, ka tieši tas, ka kendo var attīstīt visu mūžu, ir fascinējošākais. Viņš salīdzina kendo ar airēšanu, kur, sasniedzot 30 gadus, sportists nereti jau piedalās senioru jeb veterānu sacensības, bet kendo tā nav – jauniejiem ir īsts izaicinājums cīnīties ar pensijas vecuma cilvēkiem.

Kendo cīņā pastāv astoņi sitiēni – pa galvas centru un abām pusēm, abām rokām, ķermeņa labo un kreiso pusi un dūriens kaklā. Vaicāta, vai cīņa nav traumējoša, A. Šteinberga atbild, ka kaulus

neviens nelauž, tikai zilumi paliekot, bet ar laiku arī to vairs nav, jo ķermenis ir pieradis. Viņa gan piebilst, ka jauniņajiem sitienu pa kaklu māca pēdējo, jo tas jādara precīzi, citādi var cīņas partneri traumēt. Kendo neprasa tik daudz fiziskas piepūles kā karatē, bet ir ļoti svarīgi apgūt pareizu elpošanu. Ir jāelpo ar diafragmu, citādi pat pusi treniņa nebūs iespējams izturēt.

Kendo cīņā uzvar tas, kurš pirmais izdara sitienu otram pa pareizo vietu ar trešdaļu zobena. A. Šteinberga min, ka cīņa ilgst vien pārīs minūtes, taču tas ir smags darbs ar sevi. Nodarbojoties ar kendo, viņa ir iemācījusies pieņemt izaicinājumu un doties pretī nezināmajam. «Vienmēr ir jāiet uz priekšu, jo, tikko sāk atkāpties, esi zaudējis. Tu jau garā esi padevis.» Viņa smeļ, ka kendo palīdzējis ne tikai Universitātē, ejot publikas priekšā, bet arī sesijā, kad jātiek galā ar stresu. Arī V. Kindzulis uzsver, ka kendo nodarbībās ir ļoti svarīgi stiprināt savu garu un šajā sporta veidā netiek trenēta agresija, kā tas ir, piemēram, boksā. Viņš norāda, ka kendo koncepcija ir stiprināt garu un būt noderīgam sabiedrībai.

Kendo – iespēja būt tuvāk japāņu kultūrai

Katrs te iemācās kaut ko citu, nav arī skaidra priekšstats, kāds ir labs kendoists. «Ja cilvēks ir pa gaisu, tad bieži kendo tas atrod stabilitāti un mierīgumu, vai arī otrādi – ir, kur izlikties,» smeļ A. Šteinberga. Viņa agrāk pasniegusi kendo jauniņajiem, taču no tiem, kas izmēģinājuši kendo, paliek labi ja kādi desmit procenti. Tas tāpēc, ka sākumā kendo ir diezgan monotons, jo ir jāiemācās pamatlīnijas – kustības, frāzes japāniski. Ir arī nākuši studenti, kas uzreiz interesējas, vai varēs tikt uz čempionātiem, taču tas nav primārais. «Mums ir cilvēki, kam ir augsts līmenis, bet viņi nebrauc uz sacensībām, viņiem nevajag neko pierādīt,» spriež kendoiste.

Patī sākusi interesēties par kendo, jo vēlējusies studēt japāņu valodu, taču tas nav sanācis. LU Kendo klubā trenēties arī vairāki cilvēki, kas mācās japāņu valodu, jo tā viņi ir tuvāk šai kultūrai. Arī terminoloģija, ko izmanto kendo, ir japāņu valodā. To nevienā valstī nepārnes uz vietējo valodu, lai senseji varētu pasniegt jebkurā valstī un kendoisti saprastu. Kendoistiem ir arī iespēja doties apmaiņas braucienos uz Japānu.

Vladimiru Kindzuli A. Šteinberga sauc par kendo aizsācēju Latvijā. Viņš pievērsies kendo un attīstījis to Latvijā pēc aizraušāns ar

japāņu kultūru un austrumniecisku skatījumu uz dzīvi. Īpaši viņu iespaidojusi filmas «Septiņi samuraji» (1954, rež. – Akira Kurosawa) noskatīšanās.

Cieņa pret sevi un apkārtējiem

Kendoisti etiķeti ievēro ne tikai paklanoties, kad ienāk un iziet no sporta zāles, vai sasveicinoties un atvadoties no cīņu biedra, bet visu treniņa laiku. Arī uzvelkot kendo tērpu, tā ir jāievēro, tāpēc viņi to dara, sēžot uz ceļiem. Ja cīņas laikā kas atsienas, tas tiek sasiet, ieņemot pozu uz ceļiem.

A. Šteinberga stāsta, ka zālē nedrīkst pat padzerties, ir jāiziet ārā. Kendoistiem savstarpēji ir jāvēro cieņa pret savu partneri, pretinieku, jo, «kad otrs veic vingrinājumu, tu esi viņa skolotājs, pēc tam jūs maināties. Lidz ar to vienmēr viens ir atkarīgs no otra».

Kendo Universitātē

LU Sporta servisa centra direktors Uģis Bisenieks norāda, ka pagaidām Universitātē kendo ir vienīgais sporta veids no Austrumiem. Tas attīstās dažu kendo entuziastu darba rezultātā. Uz jautājumu, vai LU nav plānots ieviest vēl kādu Austrumu cīņu veidu, viņš norāda, ka bijusi doma par džudo, bet pašlaik tam nav pietiekamu līdzekļu.

V. Kindzulis norāda: Latvijas Kendo federācijas attīstības programmā ir minēts, ka kendo jāattīsta universitātēs, un LU bija pirmā universitāte, kas šo praksi aizsāka. Japānā katrā universitātē ir jāapgūst kendo vai džudo, un viņš ļoti lepojas, ka arī LU ir tāda iespēja.

Pašlaik aktīvi tiek rīkotas japāņu kultūras dienas, kas norisināsies jūnijā, kad apritēs 40 gadi kopš Japānas pilsēta Kobe un Rīga ir sadraudzības pilsētas. Plānots arī plašs pasākums «Arēnā Rīga».

Japanese Kendo comes to University of Latvia

Kendo, a modern sword martial art meaning 'the way of the sword', dates back to the time of the Samurai in Japan. The abolition of Samurai clans left many people in Japan without the trade and philosophy formed in the course of centuries. The Kendo Club of the University of Latvia offers to participate in free-of-charge Kendo classes and develop the body and spirit. The club was founded over three years ago by students enthusiastic about Kendo.

LU Kendo klubs izveidots 2010. gadā

Ar kendo var nodarboties ikviens. LU studentiem nodarbības ir bez maksas.

LU Kendo kluba dalībnieki trīs gadu laikā piedalījušies vairākās starptautiskās sacensībās, iegūstot godalgotas vietas

2012. gada aprīlī pirmo reizi tika rīkotas sacensības *Rīga Kendo Open 2012 & University Taikai 2012*. LU Kendo klubs tajās ieguva pirmo vietu un cer šo pasākumu izveidot par ikgadēju notikumu

2012. gadā LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē atklāta kendo piemērota sporta zāle

LU Kendo klubs gatavojas 2015. gada Pasaulē Kendo čempionātam, kas notiks Japānā

Avots: A. Šteinberga

Caur kendo tērpu ne vecumu, ne dzimumu nevar noteikt, ja vien kādai dāmai no aizsargķiveres (*men*) nerēgojas sapītā bize. Foto no Kendo kluba arhīva

Foto no Austruma arhīva

«Austrums» — cauri trim gadsimtiem un kontinentiem

Mikus ŽAGATA,
akadēmiskās vienības «Austrums» vecākais

Akadēmiskā vienība «Austrums» oktobrī nosvinēja savu 130. jubileju. Organizāciju 1883. gadā Maskavā nodibināja latviešu studentu grupa, kuru vadīja vēlākais Latvijas Republikas pirmais Valsts prezidents Jānis Čakste, tobrīd Maskavas Universitātes Juridiskās fakultātes students. Toreiz grupas sanāksšanas tika dēvētas par Maskavas latviešu studentu lasāmajiem vakariem. Laika gaitā organizācijas nosaukums vairākkārt mainīts, bet vadmotīvi ir palikuši vieni un tie paši – apvienot latviešu studentus, veicināt viņu attīstību un sagatavot darbam savas tautas labā. Arī kopā sanāksšanas forma nav mainījusies – tāpat kā pirms 130 gadiem *austrumieši* pulcējās uz priekšlasījumu vakariem, kuros biedri aug garīgi un gūst iedvesmu un idejas darbam savas tautas labā.

Savas pastāvēšanas laikā organizācija ir piedzīvojusi un pārdzīvojusi virkni dažādu politisku režīmu un strāvojumumu, tā ir darbojusies Maskavā 19. gadsimtā un Rīgā 20. gadsimta 20.–30. gados, Zviedrijā, Vācijā, ASV, Kanādā un Austrālijā padomju okupācijas periodā. «Austruma» biedru rindās ir bijis ļoti iespaidīgs skaits biedru, kuru starpā ir Latvijas tautas un valsts vēsturē ļoti nozīmīgi personāži. Bez jau minētajiem Čakstu dzimtas pārstāvjiem arī Latvijas Republikas otrais Valsts prezidents Gustavs Zemgals, pirmais kara ministrs Jānis Ducens, tieslietu ministrs Hermanis Apsītis, pirmais ziņu aģentūras «LETA» direktors, rakstnieks Rihards Bērziņš, Saeimas deputāts un jurists Vilis Holcmanis, Latvijas armijas ģenerālis Verners Tepfers un daudzi citi.

Jau kopš pārcelšanās uz Latviju «Austrums» ir bijis cieši saistīts ar Latvijas Universitāti. 1920. gada 8. decembrī «Austrums» tika reģistrēts kā piederīgs toreiz vēl Latvijas Augstskolai, un kopš tā laika organizācijas un Universitātes ceļi ir bijuši cieši saistīti. Mūsdienās

austrumieši ne tikai iegūst augstāko izglītību dažādās Universitātes studiju programmās, bet ir bijuši un joprojām ir mācībspēki LU. Visplašāk zināmais no viņiem starparkaru periodā bija Konstantīns Čakste. Pēc neatkarības atgūšanas «Austrums» atjaunoja darbību Latvijas Universitātē 1993. gada 1. novembrī, bet pēc tam Latvijas Universitātes Mazajā vai Lielajā aula ik gadu tiek organizēta svinīgā svētku sapulce.

Kopš 2004. gada *austrumieši* organizē ikgadējo diskusiju, kurā apspriež sabiedrībai nozīmīgus jautājumus. Kopš 2006. gada *austrumieši* sadarbibā ar LU Akadēmisko apgādu izdod zinātnisko žurnālu «Akadēmiskā dzīve», kurš dibināts 1958. gadā un līdz 2005. gadam tika izdots ASV.

Vienības ir viens no akadēmisko mūžorganizāciju veidiem. 20. gadsimta 20.–30. gados nacionālisma uzplūdos daudzi latviešu studenti uzskatīja, ka studentu korporācijas pārlieku akcentē vāciskās tradīcijas. Tādēļ tika meklētas alternatīvas, un 1935. gadā studentu organizācijas, kuras nebija korporācijas, dibināja Vienību savienību. Vienību savienībā ietilpstošās organizācijas atšķīrās no studentu un studenšu korporācijām ar to, ka neaizrāvās ar vāciskajām tradīcijām – paukošanos, krāsām u. c. Tā kā *austrumieši* pārstāvēja vecāko un pieredzējušāko organizāciju Vienību savienībā, viņi ļoti aktīvi iesaistījās tās darbības plānošanā. Viens no plašākai publikai redzamākajiem Vienību savienības organizētajiem pasākumiem ir ikgadējie Darba svētki, kuru laikā tiek sakopta kāda Latvijai nozīmīga vieta. Šo tradīciju 1926. gadā aizsāka vienības «Līdums», «Latvietie» un «Ausma», vēlāk to pārņēma visa Vienību savienība. Mūsdienās to turpina «Austrums», aicinot piedalīties visas Latvijas akadēmiskās mūžorganizācijas – nekorporācijas un atsevišķos gadījumos arī korporācijas un sadraudzības organizācijas no Igaunijas.

Akadēmiskā vienība «Austrums»

Dibināta 1883. gadā
Maskavā

Darbojusies Krievijā,
Zviedrijā, Vācijā, ASV,
Kanādā un Austrālijā

Īpaši lielu biedru skaitu
apvienoja tieši trimdas
gados ārpus Latvijas

Pēc trimdas perioda
Latvijā atsāka
darboties 1993. gadā

Plašāk zināmais
LU mācībspēks
austrumietis –
Konstantīns Čakste

Academic Association *Austrums* through Centuries and Continents

The year 2013 marked the 130th anniversary of Latvian Academic Association *Austrums*. The Association was founded in 1883 by a group of Latvian students in Moscow. The Head of the Association was Jānis Čakste who was a student at the Faculty of Law in Moscow University at the time. Later Čakste became the first President of the Republic of Latvia. The meetings of the Association were called reading nights of Latvian students in Moscow. The name of the organisation has been changed several times, but it still unites students from Latvia and prepares them for work to be done in promoting their nation. Just like 130 years ago, members of the organisation gather at public readings providing them with spiritual growth and inspiration.

Katru ceturtdienu paver mākoņa malu

LU Preses centrs

«Katrai sevi cienošai valstij planetārijs ir vajadzīgs. Latvijā tādi ir pat vairāki!» uzsvēr astronoms Ilgonis Vilks. Tagad arī Latvijas Universitātē atklāts miniplanetārijs, kurā ik ceturtdienu var gan vērot to, kas tieši tajā brīdī notiek debesīs, gan noklausīties aizraujošas lekcijas par aktuāliem astronomijas jautājumiem.

Jaunajā miniplanetārijā iespējams aplūkot visu, kas saistīts ar zvaigžņotajām debesīm, – sākot ar Mēnesi un beidzot ar eksotiskiem melnajiem caurumiem un tālām galaktikām. Planetārijā var redzēt, kā izskatās debesis ne tikai no Zemes, bet arī no Mēness vai tālas planētas, kā arī doties domu ceļojumā pagātnē un nākotnē.

Vārds «mini» pievienots tāpēc, ka, atšķirībā no tradicionālā planetārija, kur debesis demonstrē uz kupola, šeit zvaigžņotās debesis un astronomiskie objekti tiks demonstrēti uz liela, plakana ekrāna. Jaunā planetārija atvēršana decembra sākumā bija pieskaņota kādreizējā Rīgas planetārija 50 gadu jubilejai – tas sāka darboties 1964. gadā, un to ar nostalgiju atceras vecākā rīdzinieku paaudze. Agrāk debess parādības bija jādemonstrē ar mehānisku ierīču palīdzību, taču tagad digitālās tehnoloģijas spēj parādīt visu, ko vien spēj iztēloties cilvēka fantāzija.

Miniplanetāriju izveidojis Latvijas Universitātes Zinātņu un tehnikas vēstures muzejs. «Doma par šādu planetāriju bija jau sen, taču tās īstenošanai trūka līdzekļu. Šogad muzejs uzvarēja Latvijas Universitātes Fonda konkursā «Latvijas Universitātes labākais projekts». Pateicoties Fonda finansējumam, tagad sapnis ir realizēts,» stāsta muzeja direktors Ilgonis Vilks, kurš pats arī vadīs iknedēļas lekcijas. Nākotnē gan plānots piesaistīt arī vieslektoros un tulkot vēl vairākus videomateriālus par astronomiju.

Jauno miniplanetāriju aicināts apmeklēt ikviens, kam interesē debessu spīdekļi un procesi, sākot no pirmo klašu skolēniem līdz pat pieredzējušiem zvaigžņu pētniekiem.

Regulārie seansi: ceturtdienās plkst. 18.00, izņemot svētku dienas. Iepriekš iespējams pieteikties tīmekļa lapā www.lu.lv/planetarijs. Apmeklējuma maksa pieaugušajiem Ls 1,41 (EUR 2). Skolēniem, studentiem, pensionāriem un invalīdiem Ls 0,70 (EUR 1).

Adrese: Latvijas Universitātes galvenajā ēkā Raiņa bulvārī 19, Zinātņu un tehnikas vēstures muzeja telpās, 4. stāvā (415. telpa).

Miniplanetārija atklāšana Latvijas Universitātes LU Zinātņu un tehnikas vēstures muzeja telpās. LU Zinātņu un tehnikas vēstures muzeja direktora Ilgoņa Vilka uzruna

Open the Sky Every Thursday

In the beginning of December a Mini planetarium has been founded in the University of Latvia. There will be a lecture and attractive video about sky and stars every Thursday on 6 p.m. at the Museum of the University of Latvia (Raiņa bulv. 19, 4th Floor, Room 415). Everyone can apply to the regular show at the web site www.lu.lv/planetarijs.

Aktuāli notikumi Latvijas Universitātē

28.08.

Skolotāji konferencē gūst jaunas idejas

28. augustā Latvijas Universitātē bija pulcējušies ap 600 skolotāju, lai konferencē «Dabaszinātnes un matemātika skolā – efektīvi un radoši» mācītos cits no cita un gūtu jaunas idejas, kā skolēnus aizraut ar dabaszinātnēm. Skolotāji klausījās, diskutēja un aktīvi darbojās 32 darbnīcās un semināros, interaktīvā izstādē un forumos. Pasākumu organizēja LU Dabaszinātņu un matemātikas izglītības centrs sadarbībā ar LU fakultātem un Latvijas Bioloģijas, Fizikas, Matemātikas, Ģeogrāfijas un Ķīmijas skolotāju asociāciju.

1.09.

Studiju gads sākas ar «Aristoteli 2013»

1. septembrī studentu svētkos «Aristotelis 2013» LU saime svinēja jaunā studiju gada sākumu. Klātesošos Doma laukumā uzrunāja gan LU valdības pārstāvi, gan izglītības un zinātnes ministrs Vjačeslavs Dombrovskis, gan Rīgas domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs, gan arī pats Aristotelis un citi. Pēc svinīgā pasākuma Doma laukumā visi lāpu gājienā devās uz *Alma Mater*, kur sekoja pasākuma saviesīgā daļa ar dažādu mūziķu uzstāšanos. Šogad Aristoteļa svētki notika 47. reizi, tos rīkoja LU Studentu padome.

2.09.

Divas fakultātes studiju gadu uzsāk jaunās telpās

Medicīnas fakultāte no Šarlotes ielas 5 pārcēlusies uz Raiņa bulv. 19, bet Vēstures un filozofijas fakultāte – no Mārstaļu ielas 28/30 uz Aspazijas bulvāri 5. Vēsturnieki un filozofi pārvāšanos 31. augustā atzīmēja ar vienotu studentu, pasniedzēju un darbinieku gājieni uz jaunajām mājām.

3.–4.09.

Ģeodoma kinoteātri vizualizē klimata pārmaiņas

No 3. līdz 4. septembrim *Baltadapta* projekta ietvaros Latvijas Universitātē notika starptautiska konference «Adaptācija klimata pārmaiņām Baltijas jūras reģionā». Tās laikā Mazajā aulā varēja ielūkoties neparastā kinoteātri – Ģeodomā, kurā jebkurš apmeklētājs varēja noskatīties īsfilmas par klimata pārmaiņām, kas tika projicētas uz piepūšamā kinoteātra griestiem, un piedalīties interaktīvās nodarbībās.

Noršēpinas zinātnes Vizualizācijas centra publicitātes materiāli

4.09.

Prof. Jānim Spigulim svinīgi pasniegta Valtera Capa balva

4. septembrī Latvijas Universitātes Fizikas un matemātikas fakultātes profesoram un LU Atomfizikas un spektroskopijas institūta vadošajam pētniekam Jānim Spigulim par ievērojamiem izgudrojumiem šķiedru optikā un biofotonikā pasniegta Latvijas Zinātņu akadēmijas izgudrotāja Valtera Capa balva. Šo balvu labākajam izgudrotājam kopš 2004. gada reizi divos gados kopīgi piešķir firma *Minox* (Vācija), Latvijas Zinātņu akadēmija un LR Patentu valde.

9.09.

Atklāts LU Indijas studiju un kultūras centrs

9. septembrī LU Akadēmiskajā bibliotēkā Rūpniecības ielā 10 atklāts LU Indijas studiju un kultūras centrs. Jaunizveidotā centra mērķis ir veidot Latvijas sabiedrības zināšanas par mūsdienu Indijas kultūru, biznesu un politiku, kā arī veicināt sadarbību starp Latvijas un Indijas pētniekiem un mācībspēkiem. Centrs piedāvā arī hindi valodas kursus visiem interesentiem.

Indijas vēstniece Zviedrijā un Latvijā Banašri Bose Harisona (Banashri Bose Harrison)

10.09.

Latvijas Universitāte iekļūst pasaules universitāšu reitingā

Latvijas Universitāte pirmo reizi iekļuvusi *QS Top Universities* reitingā, ieņemot 701.–800. vietu. Tas ir liels sasniegums, jo LU ir pirmā Latvijas augstskola, kas iekļuvusi šāda līmeņa reitingā. *QS Top Universities* kopā ar Šanhajas ARWU un *Times Higher Education* reitingiem veido pazīstamāko universitāšu reitingu trijnieku, un tas ir publicēts 10. septembrī. Ņemot vērā, ka *Webometrics* uzskaita 20 000 atzītas universitātes pasaulē, iekļūšana *QS Top Universities* reitingā nozīmē, ka Latvijas Universitāte stabili ir vienā no 5% labāko pasaules universitāšu.

13.09.

Vjačeslavs Kaščejevs saņem prestižu apbalvojumu

No 11. līdz 13. septembrim Dalianā (*Dalian*), Ķīnā, notika Pasaules Ekonomikas forums (*World Economic Forum*), kurā apbalvoti pasaules izcilākie prāti – 40 jaunie zinātnieki no 19 valstīm. Starp balvas laureātiem ir arī Latvijas Universitātes asoc. prof. kvantu fiziķis Vjačeslavs Kaščejevs.

Latvijas Universitātes asociētais profesors kvantu fiziķis Vjačeslavs Kaščejevs. Foto no personīgā arhīva

27.09.

Parakstīts līgums par LU Akadēmiskā centra būvniecību

Latvijas Universitātes rektors prof. Mārcis Auziņš 27. septembrī parakstījis līgumu ar pilnsabiedrības *LNK Industries Group* valdes locekli Jevgeniju Locovu par LU Akadēmiskā centra Torņakalnā, Rīgā, pirmās kārtas tehniskā projekta izstrādi, būvniecību un autoruzraudzību. Līguma vērtība ir 14,89 miljoni latu (bez PVN). Pabeigt septiņstāvu ēkas būvniecību, to iekārtot un nodot ekspluatācijā plānots 2015. gada vasarā.

28.09.

Latvijas Universitātei – 94

No 26. līdz 28. septembrim Latvijas Universitāte ar daudzveidīgu pasākumu programmu atzīmēja 94. gadadienu kopš tās dibināšanas. Svētku pasākumu laikā notika LU mecenātu pieņemšana pie rektora prof. Mārcis Auziņa, atjaunotajās telpās Kerkoviusa namā atgriezās LU Bibliotēka, notika Senāta svinīgā sēde un doktoru promocijas ceremonija, jaunā LU Goda doktora un Goda biedru sveikšana, kā arī citi pasākumi. LU jubileja sakrita ar Zinātnieku nakti 27. septembrī, ko ar pasākumiem dažādas LU fakultātes un institūti atzīmēja vienlaikus ar augstskolām un zinātnes institūtiem citviet Latvijā.

Foto no LU Vēstures muzeja arhīva

no 2013. gada augusta līdz decembrim

31.10.

LU mecenātu stipendijas iegūst 91 students

LU Fonds sadarbībā ar mecenātiem 2013./2014. akad. gadā piešķir 91 stipendiju par kopējo summu 178 000 latu. Vienas stipendijas apjoms ir 750–7000 latu gadā. Stipendijas ieguvuši LU, Rīgas Tehniskās universitātes, Rīgas Stradiņa universitātes, Latvijas Lauksaimniecības universitātes un Liepājas Universitātes studenti. LU Fonds piešķir izcilības stipendijas, novadu stipendijas visu Latvijas augstskolu studentiem, jauno pētnieku stipendijas, korporāciju un akadēmisko mūžorganizāciju stipendijas, kā arī stipendijas 1. kursa studentiem.

2013./2014. akad. gada stipendiāti, mecenāti un viņu pārstāvji, stipendiju komisiju pārstāvji, LU Fonda pārstāvji un LU rektors

31.10.

MF prof. A. Ērgļa vadībā veiktas unikālas sirds operācijas

Oktobrī Latvijas Kardioloģijas centrā veiktas pasaulē pirmās divas operācijas augsta riska pacientiem ar sirds mitrālā vārstuļa nepietiekamību. Pasaulē unikālo sirds operāciju veica liela invazīvo kardiologu, anesteziologu un kardioloģijas māsu komanda kardiokirurga, Medicīnas fakultātes (MF) profesora Andreja Ērgļa vadībā. Mitrālā vārstuļa nepietiekamība veicina sirds mazspējas progresu, un piecu gadu laikā 50% gadījumu tā var novest līdz pāragrai nāvei. Operētajiem pacientiem tika implantēta īpaša jauna ierīce, kas samazina mitrālā vārstuļa atvērumu un atjauno tā funkciju.

Prof. Andrejs Ērglis

1.11.

LU startē Starptautiskajā Studentu basketbola līgā

Pirmo reizi Starptautiskajā Studentu basketbola līgā (ISBL – *International Student Basketball league*) startē viena no vadošajām Latvijas augstskolu basketbola komandām – «Latvijas Universitāte», kam Baltijas divīzijas grupā jāscenšas ar komandu no BA «Turība» un divām Baltkrievijas augstskolām.

14.11.

Lielākais LU Sporta nakts turnīrs

14. novembrī vairākās Olimpiskā sporta centra zālēs norisinājās Latvijas Universitātes Sporta nakts turnīrs «LU Sporta nakts 2013». Tas bija līdz šim lielākais augstskolas nakts sporta pasākums, jo vienlaikus notika izspēles četros dažādos sporta veidos: strītbolā, futbolā, florbolā un volejbolā. Visvairāk komandu bija pieteikušās strītbola sacensībām – pavisam 18 komandas, futbola sacensībās piedalījās 9 studentu komandas, florbolā – 5, volejbolā savā starpā sacentās 6 komandas.

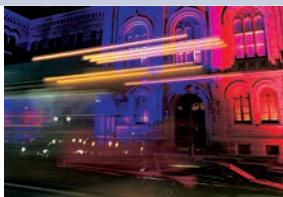

Volejbola turnīra laureāti.
Foto: LU Sporta servisa centrs

15.–18.11.

LU ēka – viens no skaistākajiem «Staro Rīga» objektiem

No 15. līdz 18. novembrim galvaspilsētā notika gaismas festivāls «Staro Rīga». Uz Latvijas Universitātes centrālās ēkas Raiņa bulv. 19 gaismas instalācijā atainotais stāsts «Gaišais prāts» vēstīja par zināšanām un prasmēm, kuras kalpo kā izšķirošs izdzīvošanas komplekts cilvēces attīstībā un ar kuru palīdzību var tīkties pēc bagātības un laimes.

27.11.

LU SP pasniedz Studentu padomes Gada balvas

27. novembra vakarā notika LU Studentu padomes (SP) Gada balvas pasniegšanas ceremonija. Šogad balvas pasniegtas 16 nominācijās. Tostarp fakultātes Studentu Gada pašpārvaldes godu izpelnījās Ekonomikas un vadības fakultātes (EVF) pašpārvalde, par Gada dekānu atzīta EVF dekāne Inta Brūna, par Gada pasniedzēju – Viktors Freibergs, Gada kultūras pasākums ir *fizmatu* salidojums, Gada inovācija – Zinātnieku ciņas klubs, Gada LU Studentu draugs – LU SP izpildītore Ilona Kuka, bet Gada LU tēla nesējs – LU FMF jautkais koris «Aura».

1.12.

LU Radio NABA – 11!

LU Radio NABA 1. decembrī atzīmēja 11. jubileju. Dzimšanas dienā radio ēterā bija daudzveidīga radioprogramma ar raidījumu vadītāju un mūziķu piedalīšanos visas dzimšanas dienas garumā. Svinības ar ikgadējās foto izstādes 11x11 atklāšanu un uzvarētāju paziņošanu, kā arī daudzveidīgu koncertprogrammu turpinās 6. un 7. decembrī radio klubā NABAKLAB.

3.12.

Starptautiska izglītības kvalitātes pētījuma rezultātu prezentācija

3. decembrī LU notika Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas starptautiskā izglītības kvalitātes pētījuma rezultātu prezentācija «Latvijas skolēnu kompetence matemātikā, dabaszinātnēs un lasīšanā starptautiskā salīdzinājumā». Pētījums ir tapis laikā no 2010. līdz 2013. gadam, tajā izmantoti 65 pasaules valstīs iegūtie salīdzinošie dati par piecpadsmit gadus vecu skolēnu kompetencēm matemātikā, dabaszinātnēs, lasīšanā un finanšu jomā. Pētījums un analīze veikti plašā valsts, izglītības iestādes, skolēna un viņa ģimenes faktoru kontekstā. Pētījuma autori ir Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes pētnieki.

Pētījuma vadītājs Latvijā – prof. Andris Kangro.
Foto: Uldis Gedra, LU Preses centrs

3.12.

Latvijas radošākie skolotāji saņēmuši Ekseles balvas

Svinīgā ceremonijā 3. decembrī LU Mazajā aula tika sveikti 19 dabaszinātnu un matemātikas skolotāji – Ekseles balvas 2013 laureātu titulu un balvas 1000 latu vērtībā saņēma bioloģijas skolotāja Daiga Martinsone (Andreja Upiša Skrīveru vidusskola), fizikas skolotājs Jānis Čilipāns (Tukuma 2. pamatskola), ķīmijas skolotāja Marina Ravinska (Daugavpils Centra vidusskola) un matemātikas skolotāja Alla Kitajeva (Ventspils 2. vidusskola). Visi 19 skolotāji savu profesionālo meistarību apliecināja praktiskā darbībā, dienas garumā piedaloties Ekseles balvas finālā, vadot stundu fragmentus Āgenskalna Valsts ģimnāzijas skolēniem.

6.12.

Iznācis pārskats par tautas attīstību

6. decembrī notika LU Sociālo un politisko pētījumu institūta jaunākā izdevuma «Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2012/2013. Ilgtspējīga nācija» atvēršanas svētki. Pārskatā uzmanība pievērsta ilgtspējīgas sociālajai dimensijai – nevienlīdzībai, sociālās drošības sistēmai, demogrāfiskajām tendencēm, integrācijai, pilsoniskajai līdzdalībai un iedzīvotāju informētībai, kā arī teritoriju līdzsvarotai attīstībai. Izdevums «Latvija. Pārskats par tautas attīstību» iznāk kopš 1995. gada un šogad nāk klajā jau divpadsmito reizi.

Ziemas plašumi -
Nekā vairs nav ceļā
Vakara saulei.

Takahama Kjosi

Sveicam svētkos!

Saņem
Alma Mater
bez maksas
savā e-pastā!

Abonēt

www.lu.lv/almamater/abone

ISSN 1691-8185

20134 >

9 771691 818502 >

www.facebook.com/LatvijasUniversitate
www.twitter.com/universitate_lv
www.draugiem.lv/universitate
www.youtube.com/universitate_lv